

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΣΤ'.

Συνδρομή ἑτησίαι: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ Ἀλλοτρίῃ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἔρχονται ἀπὸ τῆς Ἰανουαρ. ἡμέρας. Ἔτους καὶ ἡμέρας ἑτησίαι: — Γραμμάτων Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32.

28 Αὐγούστου 1888

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΜΥΚΗΝΑΙΣ

Τῶν ἐν Μυκῆναις τελευταίων ἀνασκαφῶν τὰ ἐξαγόμενα εἰσὶ σπουδαιότατα. Περί αὐτῶν ἀνακοινοῖ ἡμῖν εὐμενῶς τὰ ἐπόμενα ὁ τὰς ἀνασκαφὰς ἐνεργῶν ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Χρ. Τσοῦντας, ἐκ τῶν συνεργατῶν τῆς "Ἐστίας".

Πέρυσι σκάπτων δαπάνῃ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας ἐν Μυκῆναις ἠτύχησα ν' ἀνακαλύψω τὰ μεγάλα τῶν Μυκηναίων νεκροταφείων, ἐν ᾧ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, πλὴν τῶν ὑπὸ τοῦ Σχλειαῖαν ἀνακαλυφθέντων, ἐξ ἑνὸς ἄλλοι τάφοι ἦσαν ἐν Μυκῆναις γνωστοὶ καὶ αὐτοὶ σεσλημένοι πιθανώτατα πρὸ πολλῶν αἰῶνων.

Αἱ ἀνασκαφαὶ αὗται ἐπαναληφθεῖσαι καὶ ἐφέτος ἐξακολουθοῦσι νῦν ἀπὸ ἐνὸς καὶ ἡμίσεος μηνός, ἀνακαλύπτονται δὲ πάντοτε νέοι τάφοι, ὥστε ἡ ἔκτασις τῶν νεκροταφείων δὲν δύναται νὰ ὀρισθῇ ἔτι, φαίνεται ὅμως ὅτι ὅλος ὁ περὶ τὴν ἀρχαίαν πόλιν χώρος καταλαμβάνεται ὑπ' αὐτῶν, πλὴν ὅπου τὸ ἔδαφος δὲν ἦτο κατάλληλον πρὸς τοῦτο. Διότι οἱ τάφοι οὗτοι κείνται πάντοτε ἐπὶ τῶν πλευρῶν τῶν βουνῶν, ἀποτελοῦνται δ' ἐξ ἐνός, ἐνίοτε καὶ ἐκ δύο δωματίων ἐσκαμμένων ἐν τῷ βράχῳ, εἰς ἃ εἰσέρχεται τις διὰ δρόμου ὀριζοντίου ἢ καταφερούς εἰσδύοντος εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ βουνοῦ καὶ καταλήγοντος πρὸς τῆς θύρας τοῦ τάφου. Ἐνίοτε ὁ δρόμος ἔχει μῆκος εἴκοσι καὶ πλεονόμετρα, πλάτος δὲ 2 ἢ 2,50 μ. Τὰ δωμάτια ἔχουσι ἐμβαδὸν μέχρι 35 ἢ καὶ 40 τετραγωνικῶν μέτρων, εἶναι δὲ συνήθως τετράγωνα καὶ μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας λελαξευμένα. Ἐννοεῖται, ὅτι οἱ τεχνῖται ἀπέφευγον τὰ μέρη, ὅπου ὁ βράχος ἦτο πολὺ σκληρὸς, καὶ διὰ τοῦτο εἶπομεν ὅτι τὸ ἔδαφος δὲν ἦτο πανταχοῦ κατάλληλον. Ἐκ τῶν διαστάσεων δὲ τῶν τάφων ἔπιτα, ὅτι ἦσαν οἰκογενειακοὶ καὶ τῷ ἔντι πάντοτε εὐρίσκονται ἐν ἑκάστῳ αὐτῶν πλείονες τοῦ ἐνός νεκροί. Ἐπειδὴ δὲ κυρίως μόνον ἀνοιγμὰ διὰ θύραν ὑπάρχει, οὐχὶ ὅμως καὶ πραγματικὴ θύρα, συμπεραίνεται εὐλόγως, ὅτι ἄλλως πως ἐκλείετο ὁ τάφος ἀφοῦ δηλαδὴ ἐθάπτετο ὁ πρῶτος κατασκευάσας τὸν τάφον, ἔφρασσον ἔπειτα τὴν

θύραν αὐτοῦ διὰ τοίχου ἔχοντος πάχος μέχρι δύο μέτρων, ἐνίοτε μάλιστα καὶ πλεονόμετρα πλὴν τούτου δὲ ἐπλήρουν καὶ τὸν δρόμον χωμάτων, ὥστε νὰ μὴ διακρίνηται ἐξωθεν οὐδαμῶς ἡ θέσις τῆς θύρας· τοιοῦτοτρόπως ἐξησφαλίζετο ὁ νεκρὸς καὶ τὰ κτερίσματα αὐτοῦ ἀπὸ τυμβωρύχων. Ὅσάκις δὲ ἀπέθνησκεν ἄλλο μέλος τῆς αὐτῆς οἰκογενείας, ἐκενοῦτο ὁ δρόμος πάλιν καὶ κατεστρέφετο ὁ τοίχος τοῦ ἀνοιγματος τῆς θύρας — Οἱ νεκροὶ εἶναι ἐξηπλωμένοι κατὰ γῆς, ἐνίοτε ὅμως φαίνεται ὅτι ἐκάθηντο μᾶλλον ὀφειλομέν ὅμως νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι προκειμένου περὶ τῆς θέσεως αὐτῶν ἀπαιτεῖται προσοχὴ μεγίστη ὅπως μὴ παραχθῇ τις εἰς συμπεράσματα ἐσφαλμένα· διότι ἡ διατήρησις τῶν σκελετῶν εἶναι ἐν γένει πολὺ κακὴ, πλὴν δὲ τούτου κατὰ πᾶσαν νέαν ταφὴν τὰ ὀστά τῶν ἀρχαιοτέρων νεκρῶν μετεκινουῦντο τῆς θέσεως τῶν ὅταν μάλιστα ἐπληροῦτο ὁ τάφος νεκρῶν καὶ δὲν ὑπῆρχε τόπος δι' ἄλλους, τότε ἔσκαπτον ἐν τῷ τάφῳ λάκκον, εἰς ὃν συλλέγοντες ἔρριπτον τὰ ὀστά ἐν σωρῷ καὶ οὕτω ἐξοικονομεῖτο ὁ χώρος ἱκανός. Οἱ νεκροὶ δὲν ἐκαίοντο, ὅπως εἰς τὴν ὁμηρικὴν ἐποχὴν, ἀλλὰ κατετίθεντο εἰς τὸν τάφον χωρὶς νὰ καλύπτονται διὰ χώματος. Διότι οἱ τάφοι οὗτοι εἶναι ἀρχαιότεροι τοῦ Ὀμήρου κατὰ τινὰς αἰῶνας, ἀνέρχονται δηλαδὴ εἰς τὸ τέλος τῆς δευτέρας πρὸ Χριστοῦ χιλιετηρίδος, καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ καύσις τῶν νεκρῶν δὲν ἦτο ἀκόμη ἐν χρῆσει, ἢ τοῦλάχιστον δὲν ἦτο διαδεδομένη. Περί τῆς ἀπομεμακρυσμένης ταύτης ἐποχῆς καὶ περὶ τοῦ πολιτισμοῦ αὐτῆς οὐδὲν ἐκ παραδόσεως γινώσκωμεν, διότι τὰ ὁμηρικὰ ποιήματα, τὰ ἀρχαιότατα ἑλληνικὰ γραπτὰ μνημεῖα, εἶναι ὡς εἶπομεν πολὺ νεώτερα αὐτῆς, ἐπιγραφαὶ δὲ δὲν εὐρίσκονται, διότι ἡ γραφὴ ἦτο ἄγνωστος· μόνον λοιπὸν ἐκ τῶν ἐν τοῖς τάφοις εὐρισκομένων κτερισμάτων δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν καὶ περὶ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων· εἰς τοῦτο δὲ ἐγκρατεῖται ἀκριβῶς ἡ μεγίστη σπουδαιότης τῶν τάφων τοῦ εἶδους τούτου, ὅτι ἀποκαλύπτουσιν ἡμῖν περίοδον ἐλόκληρον τοῦ ἑλληνικοῦ βίου, ἀποκαλύπτουσιν οὕτως εἰπεῖν αὐτὰς τὰς ρίζας, ἐξ ὧν βραδύτερον ἀνεβλάστησεν ὁ ἑλληνικὸς πολιτι-

σμός, ἐν ᾧ πρό τινων ἔτι ἐτῶν ἡ ὁμηρικὴ ἐποχὴ ἔθεωρεῖτο ὡς τὸ ἀπώτατον σημεῖον, πρὸς ὃ ἐτολμῶν ν' ἀτενίσωσιν οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ μελετηῶντος τὴν ἱστορίαν τοῦ ἑλληνικοῦ βίου. Σήμερον προσετέθη ὁλοκλήρον κεφάλαιον εἰς τὴν ἱστορίαν ταύτην καὶ κεφάλαιον σπουδαιότατον καὶ περιεργότατον· οἱ νῦν δὲ ἐν Μυκῆναις ἀνασκαπτόμενοι τάφοι ἔχουσιν ἴδιαν ὅλως σημασίαν, διότι ἀποτελοῦντες ὁλοκλήρον νεκροταφεῖον παρέχουσιν ὕλικόν πρὸς μελέτην καὶ πρὸς παρατηρήσεις ἀφθονώτερον ἢ ὅσον ἦτο μέχρι τοῦδε δυνατον· πράγματα δὲ τινὰ, τὰ ὅποια ἐν ἄλλοις τάφοις τῆς αὐτῆς ἐποχῆς δὲν εἶχον εὑρεθῆ, ἀνεκαλύφθησαν ἐν Μυκῆναις πέρυσι καὶ ἐφέτος· π. χ. παραλείπων ἄλλα ἐνδιαφέροντα μᾶλλον τοῦ εἰδικοῦ ἀναφερω, ὅτι οἱ Μυκηναῖοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐφρόντιζον ἤδη πολὺ περὶ τοῦ καλλωπισμοῦ τοῦ σώματός των· οὕτω αἱ γυναῖκες ἐκτοτε εἶχον τοὺς μικροὺς χαλκοὺς καθρέπτας των καὶ μικρὰ μαχαίρια, ἴσως ἀντὶ ψαλλίδων, αἱ ὅποια φαίνεται ὅτι ἦσαν ἀγνωστοὶ· οἱ ἄνδρες εἶχον ἠδὲ ζυράφια χαλκᾶ μὴ διαφέροντα των σημερινῶν πολὺ κατὰ τὸ σχῆμα, δι' ὧν ἐξυρίζον ὄχι τὰ γενεῖα των, ἀλλὰ τοὺς μύστακας· οὕτω ἀποδεικνύεται πάλιν, ὅτι οὐδὲν καινόν ὑπὸ τὸν ἥλιον. Ὅτι δὲ ἐξυρίζον τοὺς μύστακας καὶ ὄχι τὰ γενεῖα, περὶ τούτου δὲν δύναται νὰ ὑπάρχῃ ἀμφιβολία, διότι οἱ σύγχρονοι τοῦ Ἀγαμέμνονος Μυκηναῖοι ἐφρόντισαν ν' ἀπεικονίσωσιν ἑαυτοὺς ἐπὶ ἀγγείων ἢ ἄλλων ἀντικειμένων, εἰκόνες δὲ τινες ἐσώθησαν μέχρις ἡμῶν. Ἐκ τῶν λοιπῶν κτερισμάτων πολυπληθέσταται εἶναι αἱ ψῆφοι περιδερῶν κατεσκευασμένοι οὐσαι ἐκ διαφόρων ὑλῶν, πρὸ πάντων δὲ ἐξ ὑάλου, καὶ ἔχουσαι διαφορὰ σχήματα· ἔξέχουσιν ὅμως μεταξὺ αὐτῶν τινες λίθιναι, ἔχουσαι μέγεθος ὄρχιμης καὶ σχῆμα φακῆς περιπου, φέρουσαι δὲ ἐπὶ τῆς μίας ἐπιφανείας ἐγκεχαραγμένας ὠριας γλυφῆς ζῶων· οἱ λίθοι, ἐξ ὧν εἶναι αὐταὶ κατεσκευασμένοι, εἶναι διαφόρου εἶδους καὶ χρώματος, συνηθεστάτοι δ' εἶναι ὁ στεακίτης, ὁ ὄνυξ καὶ ὁ φυσικός κρύσταλλος. Πέρυσι καὶ ἐφέτος εὑρέθησαν εἰκοσιτέσσαρες τοιοῦτοι λίθοι, πρὸς δὲ τούτοις καὶ δύο στερεοὶ χρυσοὶ δακτυλοὶ, ἐπὶ τῆς σφινδονῆς τῶν ὁποίων εὑρίσκονται ὡσαύτως ὠριαστάται γλυφαὶ ζῶων.

Πλὴν τούτων ἀνεκαλύφθησαν, ἐφέτος μαλιστα, πολλὰ ἀντικείμενα ἐξ ἐλεφαντοστοῦ φερόντα καὶ κοσμηματα διάφορα· ἀξία λόγου εἶναι πρὸ πάντων τεμάχια τινὰ ἐλεφαντινῶν πλακῶν, ἐφ' ὧν ὑπάρχουσιν ἀνάγλυπτοι ἄνθρωποι ἢ ζῶα, πάντων ὅμως ἀξιολογώτατη εἶναι μίαν καλῶς διατηρουμένην κεφαλήν ἀνδρός, ὁμοίαν τῆς ὁποίας, ἀλλὰ μικροτέρα, εἶχεν εὑρεθῆ ἄλλοτε ἐν Σπάτῃ.—Ἐκ τῶν λοιπῶν κτερισμάτων, τὰ ὅποια δὲν εἶναι ὀλίγα, ἀλλὰ τὰ ὅποια παρα-

λείπομεν, διότι δὲν προκρίεται νὰ δώσωμεν ἐνταῦθα κατάλογον αὐτῶν, ἀναφέρωμεν μόνον ἐν ἀργυροῦν ἀγγεῖον πρὸ ἐνὸς μηνὸς ἀνεκαλυφθέν· ἔχει σχῆμα φιάλης (τασίου), ἧς ἡ διάμετρος εἶναι 0,18 μ., ἔχει δὲ καὶ μίαν λαβὴν· ἐξω περὶ τὸ χεῖλος ὑπάρχουσιν ἐνθεθιμένα ἑπτὰ ἢ ὀκτῶ προσωπα ἀνθρώπων χρυσα, ὑπ' αὐτὰ δὲ εὑρίσκεται χρυσοῦν κόσμημα κατὰ τὸν αὐτὸν τροπὸν ἐπικεκολλημένον. Δυστυχῶς τὸ ἀγγεῖον τοῦτο ἔπαθεν ἐκ τῆς ὀξειδώσεως τοῦ ἀργυροῦ, ὑπάρχει ὅμως ἐλπίς καθαριζόμενον ν' ἀνακτῆσθ τὴν ἀρχαίαν καλλονὴν του.

Ὁ χαρακτήρ των κτερισμάτων ἐν γένει εἶναι ἀνατολικός, διαφωτίζει δ' ἔτι μᾶλλον τὰς σχέσεις τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῆς Ἀσίας κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην. Οἱ Ἕλληνες τῶν χρόνων ἐκείνων—διότι μὴ φαίνεται ἀναμφιβόλον, ὅτι Ἕλληνες ἦσαν οἱ ἐν τοῖς τάφοις τούτοις τεθαμμένοι—οἱ τότε Ἕλληνες ἦσαν ἀπέναντι τῆς Ἀσίας εἰς τὴν θέσιν ἡμεῖς περίπου σήμερον εὑρισκόμεθα ἀπέναντι τῆς Εὐρώπης· διότι ὄχι μόνον αἱ πρῶται ὑλαὶ—ὁ χαλκός, ὁ χρυσός, ὁ ἄργυρος, ὁ ἐλέφας κτλ. ἐκ τῆς Ἀσίας ἤρχοντο, ἀλλὰ καὶ ὁ ρυθμός ὁ καλλιτεχνικός, ἡ μορφή, ἦν ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις ἐλαμβάνον τὰ ἐκ τῶν ὑλῶν τούτων κατασκευαζόμενα ἀντικείμενα, ὡς καὶ τὰ ἐπ' αὐτῶν κοσμήματα, ἦσαν ἀσιατικά. Οἱ ἀνατολικοὶ λαοὶ, ὧν ἡ τέχνη εἶχεν ὑποδουλώσει οὕτω τοὺς Ἕλληνας, ἦσαν οἱ Αἰγύπτιοι καὶ οἱ τῆς Μεσοποταμίας κάτοικοι· δὲν συνηλλάσσοντο ὅμως τότε οἱ Ἕλληνες ἀπ' εὐθείας μετ' αὐτῶν, ἀλλὰ διὰ τῶν κατοικῶν τῆς Συρίας πρὸ πάντων οἱ Φοινίκες οἰκοῦντες μεταξὺ Αἰγύπτου καὶ Μεσοποταμίας δὲν εἶχον ἴδιαν ἐθνικὴν τέχνην· αὐτοὶ ἦσαν κυρίως ἐμπορικὸς λαός, ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις των ὅμως ἀναμιγνύοντες στοιχεῖα αἰγυπτιακὰ καὶ ἀσσυριακὰ εἶχον πλάσει ρυθμὸν ἐρραφρόδιτον, δὲν διὰ τοῦ ἐμπορίου μετέδωκαν καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐνταῦθα καὶ ἐν ταῖς νήσοις ὑπῆρχον ἐν τῇ πλείονα κέντρα βιομηχανικῶν ἐργαζόμενα κατὰ τὸν ρυθμὸν τοῦτον καὶ τροποποιούντα αὐτὸν κατὰ τὰς ἰδέας καὶ τὰ ἦθη τοῦ τόπου. Θὰ ἦτο δὲ πολὺ σπουδαῖον, ἐάν ἡδυνάμεθα νὰ κατατάξωμεν καὶ παρακολουθήσωμεν ἐν τῇ ἐξελίξει αὐτῶν ὅσον οἶόν τε πλείστας τοιαύτας τροποποιήσεις, διότι ἐν αὐταῖς θὰ εἶχομεν τὴν πρῶτην ἐκφάνσιν τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος προσπαθούντος ν' ἀπαλλαγῆ των δεσμῶν τῆς ξενῆς ἐπιρροῆς καὶ νὰ μεταπλασθ τὴν τέχνην του κατὰ τὰς ἰδίας ἰδέας καὶ ἀνάγκας. Εἰς τὸν σκοπὸν τοῦτον θὰ συντελεσῶσιν ἀναμφιβόλως πολὺ τὰ εὑρήματα, τὰ γενόμενα πέρυσι καὶ ἐφέτος ἐν Μυκῆναις καὶ ὅσα ἐν τῷ μελλοντικῷ θὰ γεινωσῶ· διότι, ὡς εἶπομεν καὶ ἄνωτέρω, ἡ ἔκτασις των νεκροταφείων των Μυκῆων εἶναι ἔτι ἀγνωστός, πιθανώτατον δ' εἶναι ὅτι θ' ἀνα-

καλυφθῶσι καὶ ἄλλοι τάφοι. Πρὸ δύο ἐτῶν οὐδεις ὑποπτεύετο τὴν ὑπαρξίν αὐτῶν, ἀν καὶ μετὰ τὴν πόλιν τῆς Παλλάδος τῆς Μυκῆνας ἐπισκέπτονται συχνότερον πάσης ἄλλης πολέως τῆς Ἑλλάδος οἱ περιηγηταὶ καὶ οἱ ἀρχαιολόγοι· ἐνίοι μάλιστα ἐν τῶν τάφων τούτων, ὧν ἡ στέγη εἶχε καταπέσει, ἦσαν πρὸ πολλοῦ γνωστοὶ τοῖς χωρικοῖς ὡς σπηλαῖς, ὑπὸ τὸ ὄνομα δὲ τοῦτο ἐσημειώθησαν καὶ ἐν τῷ πρό τινων ἐτῶν ἐκδοθέντι, ἀρίστῳ ἄλλως χάρτη των Μυκηνῶν, διότι καὶ ὁ ἐκπονήσας αὐτὸν γερμανὸς Steffen δὲν ἀνεγνώρισεν ὅτι τὰ σπήλαια ἦσαν προϊστορικοὶ τάφοι.

ΕΚΔΡΟΜΗ ΕΙΣ ΑΙΓΥΠΤΟΝ

Γ'

Ἄλλὰ μετὰ τὴν ποικίλην ὄψιν των ἀνθρώπων ἐκείνων, τὴν περιέρχουσαν καὶ τὴν προσοχὴν μου εἴλκυσαν καὶ αὐτὰ τὰ ζῶα ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.

Τὰ συνηθέστερα ἐν τῇ πόλει καὶ τῇ περιχώρῳ ἦσαν, πλὴν των ἵππων, ἐπηλύδων πάντων, καὶ τὴν ὄψιν καὶ τὴν ἀξίαν ἀναλόγων ταῖς οὐσίαις των κυρίων των, οἱ βούβαλοι, αἱ κάμηλοι καὶ οἱ ὄνοι, ὧν τὰ δύο πρῶτα γένη δὲν ἔχουσιν οὔτε τὸ μέγεθος οὔτε τοῦ ἤθους τὴν ἐπιδητικότητά των ἀ παρ' ἡμῶν ἐνίοτε βλέπομεν, ἀλλ' εἰσὶ μικρότερα τὸ ἀνάστημα, κοινότερα, οὕτως εἰπεῖν χυδαιότερα τὴν μορφήν, καὶ ὡς ἀνήκοντα εἰς τὸν ὄχλον ἐγγχωρίων κτηνῶν, οὐχὶ εἰς τὴν ἐν τῇ ξενῇ ὕδοιποροῦσαν ἀριστοκρατίαν.

Ἄλλ' οἱ ὄνοι, καὶ αὐτοὶ τὸ σῶμα οὐχὶ μεγάλοι, μοὶ ἐφάνιντο ὅμως των ἡμετέρων ὑπερέχοντες. Ἐν κοινῇ χρήσει, οὐδ' ὑπ' αὐτῶν των ἐγγχωρίων μεγιστάνων περιφρονούμενοι, τοὺς βλέπετε ὡς σοδοῦσαι διὰ των ἡδῶν τῆς πόλεως, μάλιστα δὲ των περὶ τὴν πόλιν, οὐχὶ νοθερῶς βαινόντας καὶ ὡς δυσταχασχετοῦντας, ἀλλὰ ζωηρῶς ὑποσκηκίζοντας, χωρὶς ὁ ὁδηγός, ὅστις τρέχει ὀπίσω των, νὰ τοὺς προφθάνῃ διὰ τῆς ραβδου του ἢ νὰ ἔχῃ ἀνάγκην αὐτῆς. Προσέτι δ' ἔχουσιν ἐμφυτον, ἢ κεκαλλιεργημένον, τὸ αἶσθημα τῆς τάξεως καὶ τῆς πειθαρχίας. Τοῦ εἶδον πολλοὺς κατ' ἀράδα ἐπὶ μακρὸν χρόνον παρὰ τὸ πεζοδρομῖον ἱσταμένους· ἔθα του, εἶχε στήσει ὁ ὁδηγός των, χωρὶς τῆς ἐλαχίστης ἀποπειρας τοῦ νὰ μακρυνθῶσιν, ἀθιτοῦντες τὴν διαταγὴν του, εἰ καὶ δὲν ἐπεβλέποντο ἄληθες ὅτι εἶδον ἕνα, ὅστις εἶχε μόνος τεθῆ παρὰ τὸ ἀπέναντι πεζοδρομῖον, μετὰ πολὺν χρόνον, μετὰ μακρὰν σκέψιν ἴσως καὶ πάλιν τῆς συνειδήσεως, νὰ προσέλθῃ ἡσύχως εἰς τὴν ὀπί-

σω αὐτοῦ ἱσταμένην συνοδίαν των συναδέλφων του· ἀλλ' ἄμα, ἰδὼν τοῦτο ὁ ὁδηγός του, τὸν ἐκάλεσεν εἰς τὴν οἰκίαν του θέσιν, ἐπέστρεψεν ἀμέσως ἀνευ γογγυσμοῦ ἢ ὀγκηθμοῦ. Δραστηριότης, τάξις, πειθαρχία, ἰδοῦ ἀρεταὶ ἀξίαι νὰ εὐρωσι μιμητὰς παρὰ τοῖς ἡμετέροις... ὄνοι.

Περίεργα δὲ μοὶ ἐφάνησαν καὶ των ἐρπετῶν τινα, ὡς ἐν ἄλλοις εἶδος τι σαύρας, φακῆς τὸ χρῶμα, σχεδὸν διποδιαίας τὸ μήκος, μεγάλην ἔχουσης τὴν κεφαλὴν καὶ ὀγκώδη τὰ τέσσαρα σκέλη, καὶ εἰς τὸν ὀλίγον ἐμπεῖρον ὀφθαλμόν, ὡς ἦν ὁ ἐμός, ὡς μικρὸς κροκοδείλος φαινόμενης.

Κροκοδείλου δ' ἀληθοῦς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ οὐδ' ἔχνος εἶδον, διότι τὴν πόλιν ταύτην διατρέχουσι τεχνηταὶ διώρυγες μόνον, ἀπρόσιτοι εἰς τὰ ποταμια ἐκεῖνα θηρία. Καὶ εἰς αὐτὸ δὲ τὸ Κάϊρον, ἐνθα πλήρης ῥεεὶ ὁ Νεῖλος, εἶδον ἕνα μόνον, μέγιστον μὲν καὶ φοβερόν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τεταριχευμένον ἐν τῷ ξενοδοχείῳ εἰς ὃ κατέλυσα, καὶ ἐρωτήσας ἔμαθον ὅτι τὰ ὑδρόβια τέρατα ἀφ' ὅτου ἔπαυσαν λατρευόμενα ὑπὸ των Αἰγυπτίων, διάκεινται λίαν δυσμενῶς πρὸς τὸν νέον πολιτισμόν, καὶ φεύγοντα τὴν ὁδὸν των ἀτμοκινήτων, πρὸς ἃ ἀπηλπίσθησαν νὰ συναγωνισθῶσιν, ἀπεσύρθησαν πέραν των καταρακτῶν, ἀρκοῦμενοι νὰ τρέφωνται ἐκ των παρατόλμων, κυρίως Ἀγγλων, περιηγητῶν, ὅστινες ἀποπειρῶνται ν' ἀναβῶσιν ἢ καταβῶσιν αὐτοὺς διὰ πλοίων, ἐν ᾧ οἱ ἀφελέστεροι ἐν πλήρει ἀσφαλείᾳ περιηγούντα τὰ κινδυνώδη ἐκεῖνα βράθρα ἐπὶ των νώτων των καμήλων ἢ των ὄνων ἐκείνων οὐς ἀνωτέρω ἐπανηγυρίσαμεν.

Ὡς δ' ἡ ζωικὴ φύσις, οὕτω καὶ ἡ φυτικὴ· πρῶτον οὐκ ὀλίγα τὰ διάφορα των παρ' ἡμῶν καὶ ἕξια τὴν προσοχὴν νὰ ἐλκύσωσι. Πέπεισμαι ὅτι ἐξ ἐπαγγέλματος βοτανικός, τῆς Αἰγύπτου τὴν ἀνθῶ καὶ τὰ φυτὰ περιγράφων, δύναται νὰ συντάξῃ βιβλίον τερπνόν καὶ διδασκτικώτατον. Ἴσως δὲ καὶ νὰ τὸ ἐπραξεν, ὅπερ ἐντελῶς ἀγνοῶ, οὐδ' ἔχω ἄλλην ἀξίωσιν εἰμὴ ἀπλῶς μόνον ν' ἀφηγηθῶ τὴν ἐντύπωσιν ἣν μοὶ ἐνεπίσηταν δένδρα μάλιστα τινα καὶ φυτὰ ἃ ἄλλοτε καὶ ἀλλαχοῦ δὲν εἶχον ἰδεῖ.

Καὶ φύονται μὲν, καὶ ἐν Αἰγύπτῳ, τούλαχιστον ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, τὰ πλείστα των καὶ παρ' ἡμῶν ὁπωσοῦν καὶ ἄλλων δένδρων, ἀλλ' ἐξεπλάγην ἰδὼ καὶ τινὰς ἰδιοτροπίας τοῦ κλίματος, τὴν συκὴν φερ' εἰπεῖν ἐν καταστάσει οὐ μόνον δένδρου, ὡς γενικῶς παρ' ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ προσχίου θάμνου, ὅταν μάλιστα δὲν ἀψιλευτεται αὐτῇ ἡ δεύουσα καλλιέργεια. Ἰδιαιτέρον δὲ τῶν διδούσιν εἰς τὴν φύσιν τὰ ἔλαση των οὐχὶ μὲν αὐτοφῶν, ἀλλὰ κατὰ χιλιάδας ἐν μεγάλοις περιβόλοις καλλιεργούμενων φοινίκων, των ὑψίστων ἐκείνων εὐθυτενῶν δένδρων, ἀτινα ἐπὶ τῆς ἀκρας κορυφῆς, ὑπὸ

τούς κλάδους αὐτῶν τούς ἀπλουμένους ὡς ἀλεξήλιον, ἔχουσι περίξ εἰς ὄρμαθους ἀνηρτημένους τούς χρυτοὺς των καρπούς· αὐτούς δ' ἵνα τρυγήσῃ, ἀναρριχᾶται εἰς τὸν ὑπερύψηλον φυσικὸν κίονα ὁ Ἄραψ ὡς αἰλουρος, ἐντέχνως εἰς τὸ δένδρον περιδεόμενος διὰ ζώνης, ἧτις μετ' αὐτοῦ ἀναβαίνει καὶ κωλύει τὴν πτώσιν του.

Ἰθαγενὲς δένδρον ἐστὶ καὶ ἡ βανάννα, ἔχουσα τὰ πόδας πολλοὺς μακρὰ καὶ σπιθαμὰς ὄλας εὐρέα φύλλα της. Ἰπ' αὐτὰ δὲ φύεται τὸ ἄνθος της, τερατωδές, διότι πολὺ ὀλιγώτερον ἤθελε τὸ ἐκλάθει τις ὡς ἄνθος ἢ ὡς γιγαντιαίου ὄψεως μέλαιναν κεφαλήν· καὶ βαθμηδὸν περὶ αὐτὸ σωρεύονται πυκνοὶ οἱ καρποὶ, ἀγγουροειδείς, τινὰς δακτύλους μακροί, καὶ, ὡς οἱ φρίνικες, ὠριμάζουσι κίτρινοι. Τότε δὲ κόπτονται αὐτοὶ, ἀλλὰ μετ' αὐτῶν κόπτεται καὶ τὸ μέγα δένδρον μέχρι τῆς ρίζης, διότι τόσος ἦτον ὁ προορισμὸς του καὶ τόσος ὁ βίος του. Αὐξάνουσι δὲ βαθμηδὸν οἱ ἐκ τῆς ρίζης του προϊόντες διαδοχοὶ του, ἵνα τὴν αὐτὴν τύχην ἔχωσι τὸ ἐπιὸν ἔτος.

Εἰς κήπους δὲ οὐχὶ μόνον ἐκ τῶν πολυτελεστατων, οἷος ἐστὶν ὁ τοῦ ἡμετέρου συμπολίτου κ. Ἀντωνιάδου, ἀλλὰ πολλάκις καὶ ἐκ τῶν κοινοτέρων, εἶδον φυτὰ καὶ δένδρα, ἐπέισακτα ἴσως, ἀλλ' οὕτως ἐγκλιματισθέντα καὶ προκόπτοντα ὑπὲρ πάντα τὰ Ἰθαγενῆ, ὥστε μ' ἐξέπληξεν αὐτῶν τὸ κάλλος καὶ ἡ φυσικὴ πολυτέλεια, οὐχὶ ἐν φυτοκομείοις, ἀλλ' εἰς τὸν ἐλεύθερον ἀέρα, καὶ ἄνευ ἐιδικῆς τινος θεραπείας.

Ἐν εἰς αὐτῶν, ἡ *Ἰακαράνδα*, ἂν δὲν ἀπακτώμαι, εἶδος βιγνονίας τῆς μιμοφύλλου, ἐστὶ δένδρον αὐξάνον μέχρι τῶν διαστάσεων τοῦ πλατάνου, κατὰ τὸν Ἰουνίον δὲ φύλλα ἔτι μὴ ἔχον, ἢ ἂν ἔχη, μὴ δεικνύον αὐτὰ διότι τὰ κρύπτει πάντα ὑπὸ τὰς μυριάδας τῶν μεγάλων ροδοχρῶν αὐτοῦ ἀνθέων, συναποτελούντων ἀχανῆ θολὸν λαμπρῶς ἐρυθρὸν καὶ ὡς ὄλον φλεγόμενον. Πατρίς δ' αὐτοῦ πρώτη ἐστὶν ἡ Βρασιλία.

Τὸ δ' ἕτερον ὃ ἰδίως ἐθαύμασα ἐστὶ φυτὸν ἐξ Ἰνδιῶν προελθόν, ὀσπριοειδὲς τὸ γένος, μέγα καὶ πλατύφυλον, ἡ βασιλικὴ λεγομένη *Παγγιακή*, παράγουσα ἄνθος ὡς βότρυον ποδίακίον τοῦλάχιστον, συγκείμενον ἐξ ἑκατοντάδων πυκνῶν ραχῶν δακτυλιαίων τὸ μῆκος, τὸ σχῆμα ὡς ἀμυγδάλων, καταλευκῶν, ἐρυθρῶν δ' εἰς τὸ πέρασ, καὶ στιλβόντων ὡς ἂν ἦσαν σινουργῆ ἢ ἐξ ἐλέφαντος κεκαλλιτεχνημένα.

Μετὰ ποθοῦ ἠρεύνησα ἂν ἠδύναντο νὰ καλλιεργηθῶσι καὶ ὑπὸ οὐρανὸν ὡς τὸν ἡμέτερον, καὶ ἔμαθον παρ' ὄνδρος εἰδήμονος ὅτι ἐν Κωνσταντινουπόλει κἂν δύνανται ἀμφοτέρω νὰ εὐδοκηθῶσιν εἰς τὸ ὑπαίθριον, ἂν φυτευθῶσιν εἰς γῆν ἐλαφρὰν μὲν ἀλλ' οὐχὶ πτωχὴν, τῷ νότῳ ἐκτεθειμένα, καὶ ἂν τὸν χειμῶνα περιβάλλωνται

ἐν ἀχύρῳ, καὶ ἐπὶ τοῦ ψύχους οὐδόλως ποτίζωνται. Ἄν ἐν Κωνσταντινουπόλει, πολλῶ μαλλον ἐν Ἀθήναις. Ἀλλὰ τῶν Ἀθηνῶν ἀποκλείει αὐτὰ, πρὸς τὸ παρὸν κἂν, ἡ ἀπκγόρευσις ἐκ φόβου τῆς φυλλοξήρας· διὸ περιωρίσθη εἰς τὸ νὰ εἰσαγάγω μόνον τὰς περὶ αὐτῶν πληροφορίας.

Ἀλλὰ τὸ μάλλον ἐκπλήξάν με ἦν δένδρον γνωστὸν μοι μὲν ἐκ βιβλίων καὶ περιγραφῶν, ἀλλ' ὃ ἐξ ὄψεως οὐδ' ἐγνώριζον οὐδ' ἐνόμιζον ὅτι ἐμελλόν ποτε νὰ γνωρίσω, διότι τὸ ἐφανταζομένη ἰθαγενὲς ἐν ταῖς ἀπωτάταις Ἰνδιαις καὶ μεταφυτεύσεως ἀνεπίδεκτον, οὐδέποτε δ' ἐπίστευον ὅτι ἤθελον τὸ ἀπαντήσῃ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἀλεξανδρείᾳ, πολλῶ δὲ μάλλον κατὰ τὴν κορυφήν τοῦ Δέλτα, θάλλον ἐν πάσῃ του τῇ ἀκμῇ. Ἔστι δὲ δένδρον ἀναπτυσσόμενον εἰς ἐπὶ μάλλον καὶ μάλλον μείζονας διαστάσεις, καὶ ἐκτεῖνον στιβαροὺς κλάδους περίξ του· ἐκ τινῶν δ' αὐτῶν φύονται ράβδοι κάθετοι, καὶ ὅταν φθάσωσι μέχρι τῆς γῆς, εἰσδύουσιν ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ ριζοῦμεναι ὑπ' αὐτὴν, ἐκτείνουσι καὶ αὐταὶ κλάδους, ἀπ' ὧν ἄλλαι ράβδοι κατέρχονται καὶ οὕτω βαθμηδὸν τὸ ἐν δένδρον ἐκτείνεται εἰς ὄσος ὀλόκληρον, ἀποτελούμενον ἐκ συνεχῶν στοῶν καὶ θόλων εὐθαλῶν καὶ ἀλληλοσυνδέτων, εἰς τὸν δημόσιον κήπον τοῦ Καίρου εἶδον ἐν ἄλλοις ἐν τοιοῦτο δένδρον κατακτῆσαν εὐρύ τετραγώνον, καὶ ἐνιαχοῦ τοσοῦτον πυκναὶ καὶ ὀγκώδεις εἶχον ἀποβῆ αὶ κάθετοι αὐταὶ παραφυάδες, ὥστε ἐφαίνοντο ὡς βραχίαι καὶ σκοτεινὰ βραχίων σπῆλαια. Οἱ ἐγγωριοὶ γνωρίζουσι τὸ δένδρον τοῦτο ὑπὸ τὸ ὄνομα *Βαοβάβ*, οἱ δὲ βοτανολόγοι τὸ καλοῦσιν *Ἰνδικὴν συκῆν*.

Ἐμνημόνευσα τοῦ Καίρου, διότι τὴν ἐκδρομὴν μου τῷ ὄντι ἐξέτεινα μέχρις αὐτοῦ. Ἐκτελεῖται δ' αὐτὴ εἰς ὀλίγας ὥρας διὰ σιδηροδρόμου ταχύτερου τῶν ἡμετέρων, διότι ἔχει τοὺς οἴμους εὐρεῖς καὶ ἐπιμελῶς διατηρούμενους. Εἰς τῶν ἐπιμελητῶν αὐτοῦ, ὅστις συνέπεσε μετ' ἐμοῦ νὰ ὀδοιπορῇ, διῆσχυρίζετο ὅτι τὰ εἰσοδήματα αὐτοῦ εἰσὶν ἄξια λόγου, καὶ ἤθελε, δὲν εἰξεύρω ἂν ὡς «κεραμεὺς κεραμεὶ κοτέων», νὰ μὲ πείσῃ ὅτι οἱ ἡμέτεροι, πλὴν μόνου τοῦ εἰς Ἀθήνας ἐκ Πειραιῶς, εἰσὶ ἀντικρυς σπατάλη, καταστρέφοντες τοὺς δι' αὐτοὺς καταβάλλοντας, εἴτε ἰδιώτας εἴτε τὸ ἐθνικὸν ταμεῖον, καὶ τοῦτο οὕτως ἐστὶ, ὡς, ἔλεγε, πανταχοῦ ἡ πείρα ἀποδεικνύει, μέχρις οὐ ἐπιτύχωμεν νὰ συνδέσωμεν τοὺς μικροὺς ἡμῶν σιδηροδρόμους μετὰ μεγάλου τινὸς διεθνοῦς, διότι τὰς μικρὰς γραμμὰς διῆσχυρίζετο ὅτι τρέφουσιν αἱ μεγάλα, χωρὶς δ' ἐκείνων ὅτι αἱ μικρὰὶ πανταχοῦ καὶ πάντοτε θνήσκουσιν ἐξ ἀτροφίας, καὶ μετ' αὐτῶν καὶ οἱ τὰ κεφάλαιά των εἰς αὐτὰς δαπανῶντες. Πρὸς τὸν τῶν Πατρῶν ἐφάνη πως ἐπιεικέστερος. Τὰς θέσεις δι' ὧν διηρχόμεθα δὲν δύναμαί

νὰ διαφημίσω ὡς διαπρεπούσας ἐπὶ γραφικῇ καλλονῇ, καθ' ὅσον εἰσὶ μόνονοι πεδιάδες προκύψασαι ἐκ ποταμίων προσχώσεων ἰλύος, ἣν ἐσώρευσαν οἱ αἰῶνες. Σπανίως διακόπτουσι αὐτὰς τεχνηταὶ αὐλακὲς καὶ τινὰ δένδρα πεφυτευμένα· εἰ δὲ που τις αἰρεται μέλας λοφίσκος, τὰς πλευρὰς αὐτοῦ διατρυπῶσι σκοτειναὶ ὄπκι, ὡς φαλεαὶ ἀγριμῶν, καὶ ἐξ αὐτῶν ἐξέρπουσι γυμνὰ παιδία, ἡμίγυμνοι ἄνδρες, εἰς μέλανα ράκη ἐγκορδυλλημένοι γυναῖκες. Οὗτοι εἰσὶν οἱ ἀγροδίται Φελλάχοι, ὧν τὴν κοινωνικὴν κατάστασιν ἔκτειρα, βλέπων αὐτοὺς οὕτω δίκην κτηνῶν εἰς τὰς τρώγλας ἐκείνας διαιτωμένους· ἀλλ' εἰς τῶν συνοδοιπόρων μου, ἀνὴρ ἔμπειρος τῶν ἐπιχωρίων, ἐπράυνε τὸν οἰκτὸν μου, διαβεβαιώσας με ὅτι ἡ θέσις αὐτῶν μεγάλως ἐβελτιώθη διὰ τῆς εὐεργετικῆς ἐπιρροῆς τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ, ὡς δὲ πέπεισμαι, καὶ διὰ τῶν φιλοδικαίων αἰσθημάτων καὶ τῆς φιλανθρώπου προνοίας τοῦ νῦν ἀντιβασιλέως. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον, ἐξέλιπεν ἡ ἀπάνθρωπος πίεσις τῶν πρώην ἡγεμόνων, τῶν τὸν λαὸν θεωρούντων ὡς ἀπλοὺν κτήμα προσοδοφόρον, ὡς ἄψυχον ὕλην ἐκμεταλλεύσεως. Ἐνθυμοῦμαι ἐποχὴν καθ' ἣν, μεγάλης πυρκαϊῆς συμβάσης εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὃ τότε Ἀντιβασιλεὺς ἔσπευσε νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειαν τῶν παθόντων, πέμψας αὐτοῖς μεγαλοδωρῶς τετρακοσίας χιλιάδας δραχμῶν· ἀλλὰ συγχρόνως διέταξε νὰ ἐπιβληθῇ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ φορολογουμένοις, πρὸς κάλυψιν τῆς εὐεργετικῆς ἐκείνης συνεισφοράς, φόρος δραχμῶν... ἐνὸς ἑκατομυρίου καὶ διακοσίων χιλιάδων! Ἴδου πῶς, κατὰ τὸν Κεδίβην ἐκείνον, ἡ ἀρετὴ καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς γῆς εὗρισκε τὴν ἀμοιβὴν της.

Προσέτι δὲ, μεταξύ τοῦ αὐτόχθονος παραγωγέως καὶ τοῦ ξένου ἐμποροῦ ἢ καταναλωτοῦ παρενέβαινον, πλὴν τῆς ἐγγωρίου κυβερνήσεως, καὶ τρίτα ἄλλα πρόσωπα, αὐτὰ ὑπὲρ αὐτῶν τὸν ἰδρῶτα τοῦ πρώτου μέχρις ἐσχάτης σταγόνας ἀπορροφῶντα, καὶ μέγαν πλοῦτον συγκομιζόμενα, ἐν ᾧ ἐκείνον ἄφηνον εἰς πενίαν ἐλεεινήν. Ὁ δὲ ταῦτά μοι ἀφηγούμενος ἦν εἰς τῶν ἡμετέρων, Ἕλληνας ἐπαικτικῶς ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ μοι ὡμολόγηε ὅτι αἱ κυριώτεραι τῶν βδελλῶν τούτων τοῦ αἰγυπτιακοῦ λαοῦ ἦσαν Ἕλληνες, ὧν τὰ κέρδη μεγάλως ἠλαττώθησαν ἀπ' ὅτου οἱ ἐγγωριοὶ ἐπετράπησαν καὶ ἐνεψυχώθησαν αὐτοὶ ἀπ' εὐθείας καὶ ἄνευ ξένων μεσιτῶν ὑπὲρ αὐτῶν νὰ συμβάλλωνται· καὶ εἶχε τὴν γεννησιοφροσύνην νὰ εὐλογῇ τὴν αὐτῷ μὲν καὶ ἡμῖν ἐπιβλαβῆ, καθ' ἑαυτὴν δὲ δικαίαν ταύτην μεταβολήν.

Καὶ οὐ μόνον εἰς τῆς γῆς τὴν κλλιέργειαν, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλας χειρωνακτικὰς καὶ βιομηχανικὰς ἐργασίας ἐπιτυχέστατα ἐπιδίδεται ὁ ἐκ φύσεως εὐφυῆς καὶ ἐπιδέξιός ἐκείνος λαός. Εἰς

τὰς ἀπεράντους ἀποθήκας τῆς Ἀλεξανδρείας εἶδον φερ' εἰπεῖν βάμβακος καὶ ἄλλων προϊόντων δέματα ἑτοιμα εἰς τὴν διὰ πλοίων ἐξαποστολήν, θαυμασίως συμπεπιεσμένα καὶ διὰ σιδηρῶν ἐλασμάτων περιεσφιγμένα, ὡς ἐντελέστερα δὲν θὰ παρήγον τὰ ἄριστα τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἐργοστασίων. Ἀληθὲς δὲ ὅτι καὶ ταῦτα κατασκευάζονται διὰ συμπιεστικῶν μηχανῶν, καὶ προσέτι ὅτι εἰς τὴν ἐργασίαν ἐνίοτε ἐλέγχεται παρ' αὐτοῖς ἢ τοῖς ἔθνεσι τῆς Ἀνατολῆς ἐμψυτος ἀμέριμνία, οὐχὶ μὲν πρὸς τὸ ἔργον ὃ τοῖς ἐμπιστεύεται, ἀλλὰ κἂν πρὸς ἑαυτοῦς. Οὕτω μοι διηγήθησαν ὅτι εἰς τῶν ἡμετέρων ἐν Λονδίνῳ ἔλαβέ ποτε δέματα βάμβακος παραγγελθέντα εἰς Ἀλεξανδρείαν ὅτε δ' ἠνέωξεν ἐν εἰς αὐτῶν, τὸ βλέμμα τοῦ ἀπῆντησε—φρικτὸν καὶ ἰδεῖν καὶ λέγειν!—ἐντὸς τοῦ βάμβακος, ἐν πτώμα συντετριμμένον Ἄραβος. Ὅτε δὲ μετὰ ταῦτα ἐγένετο ἔρευνα, κατεγνώσθη ὅτι ὁ δύστηνος καὶ ἀμέριμος ἐργάτης πρὸ μηνῶν τινῶν, περατώσας τὴν ἡμερησίαν του ἐργασίαν, ὅτε οἱ ἄλλοι ἀπῆλθον τοῦ ἐργοστασίου, αὐτὸς ἐξετίμησεν ὅτι παχυτέραν καὶ ἀνακαυτικωτέραν κλίνην κατ' οἶκον δὲν θὰ εὗρισκε αὐτοῦ τοῦ βάμβακος ὃν ἐστίβαζε, καὶ μείνας μόνος εἰσῆλθεν εἰς αὐτὸν τὸν βαθὺν πίθον εἰς ὃν εἰργάζετο, καὶ ἐκοιμήθη. Ἦν δ' ὁ ὕπνος εἰς τὴν εὐάρεστον ἐκείνην κλίνην τόσον γλυκός, ὥστε ἡ ἐπελθοῦσα αὐγὴ δὲν τὸν διέκοψε, καὶ οἱ ἐπαυελθόντες ἐργάται, οὐδαμῶς ὑποπτεύοντες τί περιεῖχεν ὁ πίθος, ἔρριψαν νέον βάμβακα εἰς αὐτόν, καὶ στιγμιαίως καταβάσα ἡ φοβερὰ μηχανὴ τὸν συνεπίεσε καὶ συνέσφιξε, συντριψάσα τὸν δυστυχῆ κοιμώμενον πρὶν ἢ προφθάσῃ νὰ ἐκπέμψῃ φωνήν, ἢ πνιγείσης καὶ τῆς φωνῆς μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐὰν ἐξέπεμψε. Τοῦτο δὲ τὸ διήγημα μοι ἐπεκύρωσαν καὶ ἄλλοι, προσθέντες μοι καὶ ἕτερον τρηγικώτατον, ὅτι γυνὴ ἐκ τῶν ἐγγωρίων, ἰσταμένη παρὰ τὸ στόμιον τοῦ πίθου ἐν ᾧ ὁ βάμβαξ ἐπιέζετο, ἔβλεπεν εἰς τὸν πυθμένα αὐτοῦ, ὅτε τὸ βρέφος της ἐξέπεσεν αἰφνης ἐκ τῆς ἀγκάλης της ἐντὸς, καὶ χωρὶς αἰ παράφοροι κραυγαὶ της εἰς οὐδὲν νὰ ὠφελήσωσιν, ἡ ἀπηνῆς μηχανὴ ἐν ἀκαρεῖ καταβάσα, τὸ συνέθλιψεν εἰς ἄμορφον μάζαν, ἡ μήτηρ δὲ παρεφρόνησε.

Πλὴν ὅμως τῶν ὑπογείων ἐκείνων χωρίων καὶ πλὴν τῶν μυρμηδόνων αὐτῶν κατοίκων, ἀπῆντησα καθ' ὁδὸν καὶ πολίχνας τινὰς, αἰτινες ἐκ τοῦ σταθμοῦ ὅθεν τὰς ἔβλεπον μοι ἐφαίνοντο ἐλέγχουσαι διὰ τῶν εὐπρεπῶν αὐτῶν οἰκοδομημάτων βαθμὸν τινὰ εὐπορίας καὶ πολιτισμοῦ τῶν κατοίκων αὐτῶν, καὶ μετὰ χαρμοσύνης ἐκπλήξεως εἶδον κατὰ τὰς ὀλίγας στιγμὰς καθ' ἃς εἰς ἕνα τῶν σταθμῶν διεμείναμεν, τὴν ἀμαξὴν ἡμῶν περιστοιχθεῖσαν ὑπὸ κυρίων οἰ-

τινες ἑλληνιστί μας προσωμίλησαν, καὶ παρ' αὐτῶν εἰσπρόσυνως ἔμαθον ὅτι τὰ ἑλληνικὸν στοιχεῖον δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὰς μεγαλοπόλεις, ἀλλ' ἐστὶ διεσπαρμένον, ὡς οἱ ἀρχαῖοι ἔποικοι, ἀνά πᾶσαν τὴν χώραν μετὰ γυναικῶν καὶ τέκνων, τὰ πλεονεκτήματα μὲν τῆς πλουσιοδωροῦ γῆς ἐπωφελοῦμενοι, ἀλλὰ, ὡς καὶ ἐν τοῖς πάλοι χρόνοις, καὶ τὸν πολιτισμὸν εἰς αὐτὴν εἰσαγόντες καὶ καλλιεργούντες.

Εἰς τὸ Κάϊρον φθάσαντες ἐν νυκτί, κατελύσαμεν εἰς ξενοδοχεῖον εὐρύχωρον, ἀνεκτατικὸν καὶ καλῶς συνσκευασμένον, εἰς Ἑλληνα δὲ ἀνήκον. Τὴν δ' ἐπιούσαν, ἡ πόλις ἦν περιήλθον μοι ἐφάνη διὰ τὴν εὐρύτητα, τὴν εὐρυθμίαν καὶ τὴν καθαρῶτητα τῶν ὁδῶν δι' ὧν τὸ πρῶτον διήλασα, εὐρωπαϊκὴ πόλις μᾶλλον ἢ ἀνατολική.

Τινὲς ἐξ αὐτῶν εἰσὶν ἀληθῶς μεγαλοπρεπεῖς, ἔχουσαι ἀπὸ ἄκρου μέχρι ἄκρου συνεχεῖς ἀψίδων στοάς ὑπὸ τὰς οἰκίας. Μετ' ἐκπλήξεως δ' ἐνιαχοῦ ἰδῶν καὶ τὰς ἀψίδας μόνας ἄνευ οἰκιῶν, εἰ καὶ σπάνιον ἦν τοῦτο, ἠρώτησα περὶ τοῦ φαινομένου, καὶ ἔμαθον ὅτι ἡ Αἰγυπτιακὴ κυβερνήσις, ὅτε πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐγράφεν ἐξω τῆς τότε πόλεως τὰς εὐθυτενεῖς ταύτας ὁδοὺς, πρὶν ἢ καὶ μία οἰκοδομὴ ἐγερεθῆ παρ' αὐταῖς, ἰσοπέδωσεν αὐτάς πρὸ παντός, ἔσκαψεν ὑπ' αὐτὰς ὑπονόμους καθαρῶτητος καὶ ὑδραγωγεία, ἔστητε φανούς οὓς ἐφώτισε δι' ἀερίοφωτος, καὶ ἤγειρεν ἐκκτέρωθεν εἰς πᾶν τὸ μῆκος τὰς εὐπρεπεστάτας ταύτας ἀψίδας· τότε δὲ πρῶτον ἤρξατο πωλοῦσα οἰκόπεδα, ἃ σχεδὸν πάντα τάχιστα ἐξεποιήθησαν, διότι ἡ εὐκοσμία τῆς θέσεως εἴλκυε τοὺς ἀγοραστὰς, οἵτινες ὑπεχρεοῦντο ν' ἀποζημιώσιν εἰς τιμὴν δικαίαν διὰ τὰς στοάς, αἵτινες τοῖς παρεχωροῦντο, ἀποτελοῦσαι ἐξάισιον καθωραϊσμὸν τοῦ προσώπου τῶν οἰκιῶν των.

Ὅτε δὲ ταῦτα ἤκουον διατρέχων τὰς κομψὰς ἐκείνας καὶ ἀρχαιοπρεπεῖς ἀγυῖας, μοι ἐπήρχοντο εἰς τὸν νοῦν ἄλλαι πόλεις ἃς ἐπὶ τῶν ποικίλων μου περιουσιῶν ἀπήντησα, καὶ ὧν αἱ ὁδοὶ οὐχὶ πρὶν ἢ κατοικηθῶσιν, ἀλλὰ καὶ πενήτηγοντα ἢ πλείονα ἴσως ἔτη ἀπ' οὐ περιωκοδομήθησαν, οὔτε ἰσοπεδώσεως, οὔτε διορυξέως ἤξιώθησαν.

Ἀλλὰ καὶ ἄλλη ἀτομικωτέρα μὲ κτέλαθε ἐνθύμησις. Ἀνεμνήθηκα, ἢ μᾶλλον οὐδέποτε ἀπόλεσα τῆς μνήμης μου, ὅτι ὅτε κατ' ἀρχὰς αἱ Ἀθηναῖοι ἐγένοντο πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδος, καὶ εἰς τὸν Πειραιᾶ, ἐντελῶς ἔρημον, ἐπρόκειτο πόλις νὰ ἰδρυθῆ, εἶχον ἐγὼ αὐτὸς προτείνει καὶ διὰ τῆς δημοσιεργαίας καὶ ἀπ' εὐθιᾶς, ἵνα κατ' ἐπίσημον διάταξιν πάσαι αἱ κατὰ τὴν παραλίαν οἰκίαι, ἀπὸ τοῦ ἑνὸς μέχρι τοῦ ἑτέρου περατοῦ τοῦ λιμένος, ἐπικαθῆνται ἐπὶ στοῶν, αἵτινες

σκιάν παρέχουσαι καὶ διαπνεόμεναι, θὰ παρίστων συγχρόνως τοῖς εἰσπλέουσι θέγμα οἶον ὀλίγοι τῶν ὑφισταμένων λιμένων, διότι ὀλίγοι εἰσὶν οἱ ἐκ τοῦ μηδενὸς καὶ κατὰ σχέδιον ἐπιθεβλημένοι συστάντες. Ἦν δ' ἡ πρότασις νὰ ἐκτελεσθῆ τοῦτο οὕτως· εἰς ἕκαστον ἰδιοκτητὴν νὰ χορηγήσῃ τὸ δημόσιον, εἰς ὃ ἀνήκον πᾶσαι ἐκεῖναι αἱ γαῖαι, πρὸ παντός τοῦ προσώπου τῆς οἰκίας τοῦ δωρεᾶν πήχεων τινῶν ἕκτασιν, ἐπὶ τῷ ὄρει τοῦ νὰ ἐγείρῃ εἰς αὐτὴν κιονοστοιχίαν ὠρισμένων διαστάσεων, μετὰ τοῦ δικαίωματος τοῦ νὰ ἐκτείνῃ, ἂν ἤθελεν, ἐπ' αὐτῆς τοὺς ἀνωτέρους ὁρόφους τοῦ οἴκου του, ὃ οὐδεὶς θὰ ἠρνεῖτο, διότι ἦτον εὐεργεσία ἢν ἐλάμβανε παρὰ τοῦ δημοσίου. Ἡ πρότασις αὕτη ἐνεκρίθη, δὲν ἐνθυμοῦμαι ἂν διὰ βασιλικῶν διατάγματος ἢ κατὰ τῆς τύπον, ἀλλὰ πέπεισμαι ὅτι ἂν ζητηθῆ θὰ εὐρεθῆ εἰς τὰ ἀρχαῖα καὶ τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐσωτερικῶν καὶ τοῦ δήμου Πειραιῶς· καὶ συνφάδ' πρὸς τὸ σχέδιον τοῦτο ἀνηγήθησαν αἱ πρῶται οἰκίαι τῶν παραλίων, καὶ σώζονται ἔτι περὶ αὐτοῦ μαρτυροῦσαι. Ἀλλ' ἀγνοῶ τί παθόντες οἱ ὀφείλοντες νὰ ἐφαρμόσωσι τὴν διάταξιν, κατ' ἀρχὰς παρέβλεψαν, καὶ μέχρι τέλους ἐλησημόνησαν ὅπως αὐτήν, — ὅπερ ἐλπίζω ὅτι εἰς ἄλλας περιστάσεις δὲν συμβαίνει— καὶ πρῶτον μὲν ἀντὶ ὠρειῶν κίωνων ἐτίθησκον ρυπαροὶ ξύλινοι στύλοι, πολλαχοῦ εἰσέτι διαμένοντες, ἐπειτα δὲ οὐδ' οὗτοι κἂν ἀπητήθησαν, καὶ ὠκοδομήθησαν αἱ οἰκίαι ἄλλαι ἄλλως, κατὰ τὴν ἰδιοτροπίαν τῶν ἰδιοκτητῶν, καὶ ὁ Πειραιεὺς ἐστερήθη ἀνεπιστρεπτὶ τοῦ κατ' ἐμὲ κἂν ἀτηλαγοῦς αὐτοῦ προσώπου δι' οὐ ἴσως θ' ἀπεζημιούτο ἐν μέρει καὶ δι' αὐτὸ τὸ *Δεινοκράτειον* σχέδιον, ἐφ' ᾧ ἐνεκαυχᾶτο ἐν τῇ ἀρχαιότητι.

Ἀλλ' ἐπειδὴ εἰς τὸ Κάϊρον ἦλθον διὰ τὸ Κάϊρον καὶ οὐχὶ διὰ τὸν Πειραιᾶ, ἔστρεψα τὴν προσοχὴν μου εἰς ἄλλο ἀντικείμενον, καὶ ἠρώτησα ἐκ τίνος ὕλης ἦσαν ἐστρωμένα τὰ ὠραῖα πεζοδρόμια τῶν περιστόων ἐκείνων ὁδῶν, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ πάλιν ἐν Ἀθήναις· διότι ἀκούσας ὅτι ἀσφαλτόστρωτα ἦσαν, ἐξεπλάγην μὴ βλέπων Ἀραβὰς ἐμπεπηγότες εἰ, αὐτὰ ὅτε ἐν Ἀθήναις, ὡς πολλάκις ἤκουσα, ὑπάκις ἐγένετο λόγος περὶ στρώσεως τῶν ὁδῶν δι' ἀσφάλτου, ὡς εἰσὶν αἱ τῶν πλείστων μεγαλοπόλεων ἐν Εὐρώπῃ, ἡ πρότασις ἀπεκρούσθη μετὰ χλευῆς, ὡς προελθούσα ὑπ' ἀνθρώπων ἀγνοούντων ὅτι ὑπάρχει διαφορὰ θερμοκρασίας μετὰξὺ Ἀθηνῶν καὶ Ἀσυνδίου ἢ Παρισίων. Γιαυτοῦ ὑπάρχει ἀνεκφυβόλος καὶ οὐ μικρὰ μετὰξὺ Ἀθηνῶν καὶ Καίρου· ἀλλ' ἐν Καίρῳ—ἀγνοῶ ἂν διότι ἐξ ἀμαθείας δὲν προβίδον τὸν κινδύνον τοῦ νὰ κολλῶσιν εἰς τὸ ἔδαφος ὅταν πνέῃ ὁ φλογερὸς λίψ. ἢ ἂν διότι ἐκ προνοίας ἐκριναν ὅτι πρὶν ἢ τι ἀπ' ἀφίνωνται, ὅρθον ἔστι νὰ τὸ μελιτωσῶν, — ἐφήρμοσαν τὸ σύ-

στημα τῆς ἀσφαλτοστρώσεως, καὶ τὸ σύστημα ἐπέτυχεν ἐντελῶς, καὶ, ἴσως, ὡς τῆς ἀσφάλτου ἀναλόγως τοῦ κλίματος παρασκευαζομένης, οὐδένα, ὡς εἶπον, τῶν αὐτῆν ἐν μέσῳ θέρει, κατ' Ἰούλιον, διαπορευομένων, εἶδον ἢ ἤκουσα εἰς αὐτὴν ἐγκεικολλημένον.

A. P. ΡΑΓΚΑΒΗΣ.

Ο ΥΠΟΥΗΦΙΟΣ

Μυθιστορία Ἰουλίου Κλαρετῆ.—Μετάφρασις Χ. Α.

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον).

ΙΒ'.

Τὰ πάντα ἤδη ἐξηραίνοντο διὰ τὸν μαρκήσιον· καὶ αὐτὸς ἐπίσης ὁ ἐκλογικὸς ἀγὼν, ὁ συνταράσων τὴν γωνίαν ἐκείνην τῆς γῆς καὶ εἰς ἢν ὀλίγον ἔλειψε ν' ἀνικηθῆ ἦμιστα τὸν ἐνδιέφερον. Ἦτο ἐξ ὀλοκλήρου ἀπησυχολημένος ἐκ τῆς ἀνησυχίας, ἣν προὔζειν αὐτῷ ἡ ἐμφάνισις καὶ αἱ ἀπειλαὶ τῆς Ἑλλεν Μόργαν. Ἀλλ' αἱ ἡμέραι παρήρχοντο καὶ ἡ Ἑλλεν οὐδὲν ἐπραττεν, ἀφίνουσα νὰ καταπέσῃ ἡ ἀπειλή τῆς ὡς βέλος ἀβλαβῆς. Ὁ δὲ μαρκήσιος συνοδεύων τὸν υἱὸν τοῦ μετέβη εἰς Ἀθῶν, εἰς τὴν ἐσχάτην τοῦ δάσους τοῦ Φοντανεβλώ, ὅπως ἴδῃ ἐν τῇ οἰκίᾳ ἀρχαίου τινὸς θεράποντος τοῦ Μομβρὲν τὴν μικρὰν ἐκείνην Κυπριακὴν, ἣν ὁ Ρυῶ ἐν τάχει εἶχε μεταφέρει ἐκ Βιλλερβίλλης τῇ διαταγῇ τοῦ πατρὸς τῆς.

Τὸ παιδίον πτοηθὲν κἄπως ἐκ τῆς ἀποτόμου μεταλλαγῆς τοῦ βίου, μεταφερθὲν τόσον ταχέως ἀπὸ τῆς παραθαλασσίου διαμονῆς εἰς τὸν μικρὸν ἐκείνον ἀγροτικὸν οἰκίσκον, ἐφαίνετο πεφθισμένον ἀλλὰ θελκτικώτατον, ὅτε δὲ ὁ Ροβέρτος ὤθησε τὴν θύραν τοῦ δωματίου ὅπου ὁ γέρον Δεβραὶ εἶχεν ἀποθέσει αὐτὸ διὰ ν' ἀναπαυθῆ, ἠγέρθη ἀμέσως καὶ ἔτεινε τὰς μικρὰς τοῦ χεῖρας πρὸς τὸν κόμητα λέγων· Παππά.

Ὁ Ροβέρτος προὔχωρησε πρὸς τὴν μεγάλην κλίνην, ἔλαβε τὸ κοράσιον κτησπάσθη αὐτό, τὸ παρετήρει κρατῶν αὐτὸ ὑψηλὰ ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς του μετὰ τὸ σὺνηθες ἐκεῖνο κίνημα τῶν γονέων, οἵτινες ὑψώνοντες αὐτὰ φαίνονται τρόπον τινὰ ἐπιθυμοῦντες ν' αὐξήσωσι τὰ μικρὰ των τίνα τὸ ταχύτερον, ὡς νὰ μὴ ἠδύναντο πλέον νὰ τοὺς διασύρωσιν ἀφ' ἡθελον μεγαλώσει. Εἰς τὸν οὐδὸν δὲ τῆς θύρας ἐσταμάτησεν ὁ μαρκήσιος μετὰξὺ τοῦ Δεβραὶ ἀρχαίου αὐτοῦ θεράποντος, τῆς κυρῆ Δεβραὶ, ἀγαθῆς πρεσβυτέδος προθύμου καὶ ἀφωσιωμένης καὶ τοῦ ναυτικοῦ. Ἐκεῖ συγκεινημένος, διὰ μέσου τῶν πληρῶν τῶν σὺνθεσίων τοῦ δακτύλου, παρετήρει

τὸ ξανθὸν παιδίον, τὸ τριχαιτὲς ἐκεῖνο κοράσιον, ὅπερ διὰ τῶν λευκῶν βροχιῶνων το περιέβλεπε τὸν τράχηλον τοῦ Ροβέρτου, εἶτα δὲ μετὰ τοὺς εὐσάρκους δακτύλους τοῦ ἐπαίξεν ἡσυχῶς. ἐνῶ τὸν ἠσπάζετο ἐν ταυτῷ, μετὰ τὰς τριχὰς τῆς κεφαλῆς τοῦ κόμητος.

Ἦτο ἡ θυγάτηρ τοῦ υἱοῦ τοῦ τοῦ παιδίον ἐκεῖνο μετὰ τὴν ξανθὴν ὡς χρυσίον κόμην, τὴν περιβάλλουσαν τὸ πλήρες γλυκεῖας λευκότητος πρόσωπόν του, μετὰ τοὺς δύο ἐκείνους γαλανοὺς, βλαβεῖς, τρυφεροὺς, φαεινοὺς ὀφθαλμοὺς του. Ἦτο ἑγγονὴ του!.. Ὁ κ. δὲ Μομβρὲν βλέπων αὐτό, ἐλησημόνει τὸ ὄνομα τῆς μητρὸς του, τὴν γέννησιν τοῦ ἀθώου ἐκείνου θελκτικοῦ ὄντος, γέννησιν λαθραῖαν ὅπως καὶ τὸ συνοικέσιον αὐτὸ τοῦ Ροβέρτου, καὶ ἠσθάνετο τὴν εὐχάριστον φοικίαν τῆς πατρότητος τῶν πρεσβυτῶν, οἵτινες βλέπουσι τὴν ὑπαρξίν των συνεχιζομένην διὰ τῶν νεηλίδων ἐκείνων τῶν μυστηριωδῶν καὶ ἀγνώστων.

Προὔχωρησεν ἡμέρα σφόδρα συγκεινημένος καὶ παρατηρῶν τὴν Κυπριακὴν, ἣν ὁ κόμης ἐκράτει εἰς τὰς ἀγκάλας του, ἔτεινε πρὸς αὐτὴν τὴν χεῖρα καὶ τὴν ἠρώτησεν προσηνῶς·

— Δὲν με ἀσπάζεσαι κ' ἐμὲ, μικρὰ μου;

Τὸ μειδιάματ' οὗ ἦτο τόσον τρυφερὸν ὑπὸ τὸν λευκὸν καὶ ἀνεστραμμένον κατὰ τ' ἄκρα μύστακά του, ὥστε ἡ μικρὰ φοβηθεῖσα κατ' ἀρχὰς—διότι τὰ παιδία δὲν ἀγαπῶσι τοὺς γέροντας καὶ δυσπιστοῦσι πρὸς τὰς λευκὰς γενεαῖδας—κθησύχασε ταχέως, ἐμειδίασε καὶ ἀφῆκε μετὰ τῶν ἰσχνῶν δακτύλων τοῦ μαρκησίου τὴν μικρὰν τῆς χεῖρα, ἣν ὁ κ. δὲ Μομβρὲν ἠσπάσθη μετὰ περιπαθείας ὀπισθενεργοῦ, ὡς κατησπάζετο ἄλλοτε τὸν Ροβέρτον μικρὸν.

— Διότι ἐγὼ εἶμαι, ἔλεγε τότε ὁ κ. δὲ Μομβρὲν, ὁ πατὴρ τοῦ πατρὸς σου!

Καὶ ἔτυπτε φιλοστόργως τὸν ὄμον τοῦ υἱοῦ του.

Τὸ παιδίον τότε παρετήρει ἐναλλάξ τοὺς δύο ἐκείνους ἄνδρας, ὡς νὰ εἶχε τεθῆ πρόβλημά τι πρὸς λύσιν εἰς τὸ ἀπειρον πνεῦμά του. Δὲν τῆς εἶχεν εἶπει αὐτὸ ὁ μαρκήσιος ἄλλοτε, τὴν πρῶτην φοράν, ὅτε τὴν εἶδεν.

Καὶ κύπτουσα ἀνεζήτησε τὸν Ρυῶ, ὅστις ἴστατο παράμερα, τὸ δὲ βλέμμα τῆς ἐφαίνετο ζητησὺν παρὰ τοῦ ναυτικοῦ ἐξηγήσεις περὶ τῶν διατρεχόντων.

— Ναί, Κυπριακὴ, φιλιότη μου κόρη, ἔλεγε ὁ Ροβέρτος· ἀγάπα τον ὄσον καὶ ἐμὲ, ἐνοεῖς; ὄσον καὶ ἐμὲ! Ἡμᾶς τοὺς δύο μόνον εἰς τὸν κόσμον πρέπει ν' ἀγαπᾶς!.. Λέγε μου, θ' ἀγαπᾶς τὸν παπποῦ;

Τὸ παιδίον ἔστη πρὸς στιγμὴν, προσέβλεψε καὶ αὐτὸς τὸν μαρκήσιον, τοῦ ἐμειδίασεν, ἔδραμε πρὸς αὐτὸν ὡς στρουθίον ζητησὺν τὴν τροφήν

του, με τὸ μικρόν του στόμα τὸ ἀπληστον εἰς φιλήματα, εἶτα ἡρέμα με τὴν νηπιώδη φωνήν του :

— Ἀλλὰ καὶ τὸν μπάριπα Ρυῶ; . . Ἡμπαρῶ ἐπίσης ν' ἀγαπῶ καὶ τὸν μπάριπα Ρυῶ;

Καὶ ἔστρεφε τοὺς ὠραίους, μεγάλους καὶ δι-
αυγεῖς ὀφθαλμούς του πρὸς τὸν ἐκ Βιλλερβίλ-
λης ναυτικόν, τὸν τροφέα του, ὅστις ἴστατο ὀρ-
θιος καὶ ὠχρότατος με ὄλην τὴν ἡλιοκαῆ
ὄψιν του.

Πολυεἶχε λυπηθῆ ὁ ναυτικός ἀναγκασθεὶς ν'
ἀποδώσῃ τὴν μικρὰν ἢ σύζυγόν του ἐκεῖ πέρα
ἐκλαυσε ἀρεκτά. Διότι ἡ ἀλήθεια ἦτο ὅτι
ἡγάπα τὸ κοράσιον ὅσον καὶ τὰ ἰδικά των τέ-
κνα. Ἀλλ' ἀφοῦ τὸ ἤθελεν ὁ πατήρ καὶ τὸ
τηλεγράφημα διέτασσε ρητῶς, δὲν ἠδύνατο νὰ
πράξῃ διαφορετικῶς. Ὁ Ρυῶ ἀκαταπαύστως
ἐπανελάμβανεν εἰς τὸν Δεβραὶ καὶ τὴν σύζυγόν
του νὰ μεριμνῶσι περὶ τῆς Κυπριακῆς. Τοῦτο
μόνον ἐπεθύμει ὁ Ρυῶ, νὰ εἶνε τόσον νῆχαρι-
στημένη εἰς Ἀθῶν, ὅσον καὶ εἰς Βιλλερβίλλην.
Βέβαια! . . . Ὁ ἀνεζήτει τὴν θάλασσαν, τὰς
πῆττας, τὰς καρβιδας! . . .

— Ἡσύχασε, ἀπάντα ὁ Δεβραὶ. θὰ τὴν
περιποιώμεθα.

Τὸν οἰκίσκον, ἐνθα κατόκει ὁ πρῶν ὑπη-
ρέτης, εἶχεν ἀγοράσει χάριν αὐτοῦ ὁ κ.δὲ Μομ-
βρέν καὶ ὁ Δεβραὶ ἀπεσύρθη ἐκεῖ μετὰ τῆς
γρηῆς του, παλαιῆς μαγειροῦ τοῦ μαρκησίου,
μὴ θέλων νὰ μείνῃ αὐτὸς καὶ ἡ σύζυγός του ἐπὶ
πλέον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν, ἐπειδὴ ἡ ἡλικία δὲν
ἐπέτρεπε πλέον αὐτοῖς νὰ ἐκτελῶσι καλὰ τὰ
χρῆμα ὅσον ἄλλοτε. Οἱ Δεβραὶ ἀπεσύρθη-
σαν κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ θανάτου τῆς μαρ-
κησίας.

Εἰς μάτην ὁ κ. δὲ Μομβρέν προσεπάθει νὰ
τοὺς κρατήσῃ.

— Εἶσαι ὡς νὰ ἦσο εἰς τὴν οἰκίαν σου, Δε-
βραὶ, ἔλεγεν αὐτῷ. θὰ ζήσετε ἐδῶ με τὴν σύ-
ζυγόν σου ὅσον θέλετε. . . Ἐχετε ὅ,τι σὰς χρειά-
ζεται διὰ τὰ γηρατειά σας.

— Ὅχι, κύριε μαρκησίου. ὅταν κανεὶς δὲν
ἠμπορεῖ νὰ ἐργασθῇ, παραχωρεῖ τὴν θέσιν του
εἰς τοὺς νέους. Πηγαίνω ἄλλου νὰ θεραπεύσω
τοὺς ρευματισμούς μου!

Τότε ὁ μαρκησίου ἐπέμεινεν ὅπως δωρήσῃ
εἰς τοὺς γέροντας τὸν ἐν Ἀθῶν οἰκίσκον ἐκεῖ-
νον, ὅπου καὶ ὁ υἱὸς των, ἀξιολογὸς νέος, λε-
πτουργὸς τὴν τέχνην συγκατώκησεν. Τὰ τρία
ἐκεῖνα ἄτομα, ὁ πατήρ, ἡ μήτηρ καὶ ὁ υἱός, θὰ
ἐθυσιάζοντο μετὰ χαρᾶς ὑπὲρ των Μομβρέν, καὶ
ὁ Ροβέρτος θέλων νὰ ἔχῃ πλησιέστερον αὐτοῦ
τὴν Κυπριακῆν, ἐσυλλογίσθη τοὺς Δεβραὶ. Τὸ
παιδίον θ' ἀνετρέφετο ἐκεῖ, ὅπως καὶ ἐν Βελ-
λερβίλλῃ, μετ' ἄκρας φροντίδος καὶ περιποιή-
σεως, ἐπειδὴ δὲ ἡ Ἑλλεν ἠγνόει τὴν ὑπαρξίν

τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων ἀνθρώπων, ὁ πατήρ δὲν
ἐφοβείτο μήπως ἐπιχειρήσῃ ἀπόπειράν τινα πρὸς
ἀρπαγὴν τοῦ παιδίου. Ἀλλως τε καὶ αὐτὸς θὰ
εὕρισκετο ἐκεῖ πλησίον. Εἰς μίαν ὥραν ἠδύνατο
νὰ τρέξῃ εἰς Ἀθῶν. Ἐπειτα, παρὰ τοῦ γέρον-
τος Δεβραὶ, ἀκόμη στιβαροῦ με ὅσα καὶ ἂν
ἔλεγε, παρὰ τῆς συζύγου του καὶ παρὰ τοῦ υἱοῦ
του, ἀνδρὸς τριακοντούτους ἐν χρεῖα ἄλλ' ἄνευ
τέκνων, ὅστις ἀπῆρχετο κατὰ πάσαν προῖαν εἰς
τὸ ἐν Φονταίνεβλῶ ἐργαστήριόν του, ἄλλ' ἐπέ-
στρεψε τὴν ἐσπέραν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ δεί-
πνου, τὸ παιδίον καλῶς θὰ ἐφυλάσσετο καὶ κα-
λῶς ἐν ἀνάγκῃ θὰ ἐπροστατεύετο.

— Δὲν πειράζει, ἔλεγεν ὁ Ρυῶ ἀκούων πά-
σας ταύτας τὰς ἐξηγήσεις. δὲν πειράζει κύριε
κόμη. Ἡ ἀλήθεια ὅμως εἶνε ὅτι τὸ σπίτι μας
ἐκεῖ πέρα εἰς τὴν Βιλλερβίλλην θὰ μᾶς φαίνε-
ται ἀδειανόν!

— Ἡσύχασε, Ρυῶ! Ἐγὼ θὰ σοῦ φέρω πάλιν
ὀπίσω τὴν Κυπριακῆν. Ἐχεις καὶ σύ δικαιοῦ-
ματα ἐπὶ αὐτοῦ τοῦ κορασίου.

— Καὶ εὐχομαι, ἀπάντα ὁ ναυτικός με ἦθος
σχεδὸν σκαιόν, νὰ μὴ τοῦ συμβῆ περισσώτερη
δυσἀρέσκεια παρὰ ὅσην ἔλαβε εἰς τὸ σπίτι μας.
Οὔτε τόσον κακὸν δὲν εἶδε ἐκεῖ! . .

Καὶ συνέκρουσε τὸν ὄνυχά του εὐρέως ἀντί-
χειρὸς του με τοὺς μακροὺς καὶ λευκοὺς ὀδόν-
τας του.

Ὁ Ροβέρτος δυσηρεστεῖτο οὐκ ὀλίγον διότι
ἐλύπει τὸν ἀξιολογὸν ἐκείνον ἄνδρα. ἄλλ' ἔπρεπε
ν' ἀποπλανηθῆ ἡ Ἑλλεν καὶ νὰ χάσῃ τὰ ἴχνη.
Ἡ ἰδέα ὅτι ἡ Κυπριακῆ εὕρισκετο πλησίον του
καθησύχαζε τὸν κόμητα. Τὸ παιδίον ἦτο ἀνάγκη
νὰ μείνῃ εἰς τὴν ἐξοχὴν διὰ ν' ἀποκτήσῃ
καλὴν υἰεῖαν καὶ διὰ νὰ διασκεδάσῃ. Καὶ ὁ
ἀπὸ τοῦ δάσους ἦτο υἰγιεινὸς ὅσον καὶ ὁ θα-
λάσσιος. Ἀλλως τε θὰ τὴν ἐδλεπε συχνότερα.
θὰ μετέβαινεν εἰς Ἀθῶν καθ' ἐκάστην. θὰ ἠδύ-
νατο νὰ ἀσπάζεταιται ὅποταν ἤθελε τὴν ζῶσαν
ἐκείνην ἀγάπην του.

Ἡ Κυπριακῆ ἦτο μελαγχολικὴ κατὰ τὰς
πρώτας ἡμέρας μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ρυῶ.
Ὁ υἱὸς τοῦ Δεβραὶ τὴν ὠδήγησεν εἰς τὸ δάσος
διὰ νὰ ἴδῃ τοὺς βράχους, ἄλλ' αὐτὴ ἐφαίνετο
ἀναζητοῦσα εἰς τὸν ὄριζοντα ἄλλο τι, τὴν θά-
λασσαν. Εἶτα βαθμηδὸν ἐλησμονήσῃ καὶ ἤρ-
χιζε νὰ συνειθίζῃ εἰς τὴν νέαν ζωὴν τῆς. Ἡ κα-
θημερινὴ ἐμφάνισις τοῦ Ροβέρτου εἰς τὸν οἰκί-
σκον ἦτο δι' αὐτὴν πρόξενος μεγάλης χαρᾶς.
Καὶ ὁ μαρκησίου ἐπίσης τὴν νῆχαρίσκει διότι
ἔφερον εἰς αὐτὴν γλυκίσματα, εἰς ἀθυρματο-
πώλης δὲ ἐν τῇ ὁδῷ Σαίντ - Ἀσπαί τοῦ
Μελὲν ἐσυλλογίσθη μήπως ὁ μαρκησίου παρε-
φρόνησε, διότι συχνάκις μετέβαινεν εἰς τὸ κα-
τάστημά του καὶ ἠγόραζε πλαγγόνας, ἅς
ἀπεκόμιζεν ἐντὸς τῶν θυλακίων του ἢ ὑπὸ μά-

λης περιτετυλιγμένας ἐντὸς παλαιῆς ἐφημερίδος,
ὅταν ἦσαν πολὺ μεγάλαι.

— Ἐνας ἄνθρωπος, τοῦ ὁποίου τὴν ὑποψη-
φίότητα ἤθελεν ν' ἀντιτάξουν εἰς τὴν ὑποψη-
φίότητα τοῦ Βερδιέ! . .

Ἀλλ' ὁ μαρκησίου οὐδόλως πλέον ἐμερίμνα
περὶ τῆς πολιτικῆς καὶ ἄφινε τὸν Βερδιέ νὰ τὰ
καταφέρῃ ὅπως ἠδύνατο κάλλιον. Ἐξεπλήτ-
τετο λίαν διὰ τὴν θέσιν, ἣν κατελάμβανεν ἐν
τῷ βίῳ του ἡ μικρὰ Κυπριακῆ. Τὸ τέως ἄγνω-
στον ἐκεῖνο κοράσιον τὸν ἀπῆσχόλει ἐξ ὀλοκλή-
ρου. Δὲν ἐπανεῦρισκεν ἐν αὐτῇ τὸν Ροβέρτον,
ἀλλὰ μᾶλλον ἐν φάσμα ἔξαφανισθέν, μίαν πρε-
σβυτέραν ἀδελφὴν τοῦ κόμητος, ἀποθνοῦσαν ἐν
λίαν μικρῇ ἡλικίᾳ ἣν ὁ Ροβέρτος οὐδὲ κἂν εἶχε
γνωρίσει καὶ ἣς ἡ μικρογραφία ἐκρέματο εἰς τὸν
θάλαμον τοῦ μαρκησίου, παρὰ τὰς λοιπὰς εἰ-
κόνας τῆς οἰκογενείας.

— Εἶνε καταπληκτικόν! ἔλεγεν ἐνίοτε πα-
ρατηρῶν τὴν μικρὰν Κυπριακῆν ἐν τῷ οἰκίσκῳ
τοῦ Δεβραὶ. Εἶνε ἡ ἴδια ἡ Γενοβέφα! . . Ἡ καυ-
μένη ἡ μητέρα σου! . .

Ἀλλ' αἰ ἐπισκέψῃς τοῦ μαρκησίου καὶ τοῦ
υἱοῦ του εἰς τὸ ἐν Ἀθῶν οἰκημα τῶν ἀξιολόγων
ἐκείνων ἀνθρώπων ἔγινοντο λαθραίως σχεδόν,
ὡς νὰ ἦτο ἐκεῖ ἡ Ἑλλεν, καὶ ἐφοβοῦντο μήπως
τοὺς κατασκοπεύσωσι καὶ φωραθῶσιν. Ὁ γέρον
Ρυῶ ἔγραψεν ἐκ Βιλλερβίλλης μακρὰν καὶ λυ-
πηρὰν ἐπιστολήν, ἐν ἧ ἀφοῦ ἔλεγε πόση πλη-
ξίς ἐπεκράτει εἰς τὸν οἶκόν του μετὰ τὴν ἀνα-
χώρησιν τῆς Κυπριακῆς, διηγείτο ὅτι νέοι τινὲς
κατοικίας του προσπαθοῦντες νὰ εἰσχωρήσωσιν
εἰς αὐτὴν καὶ νὰ παρατηρήσωσιν. Παρεκτός
τοῦτο μία κυρία πολὺ ξενθὴ, φέρουσα μέλαιναν
ἐνδυμασίαν παρουσιάσθη πρὸς τοὺς Ρυῶ με τὸ
πρόσχημα ὅπως ἐνοικιάσῃ οἰκημᾶ τι μέχρι τέ-
λους τῆς θερινῆς περιόδου, πράγματι ὅμως ὅπως
βεβαιωθῆ ἂν ἡ «μικρὰ δεσποινίς» εὕρισκετο
ἀκόμη ἐκεῖ. «Με ὄλην τὴν λύπην, ἣν ἡ ἀνα-
χώρησις μᾶς προύξενε, προσέθετεν ὁ ἀλιεύς,
ὅταν συλλογίζωμαι αὐτά, φρονῶ ὅτι ὁ κύριος
κόμης φρονίμως ἐπραξεν ὅ,τι ἐπραξεν.»

Προδήλωσε ἡ Ἑλλεν ἠθέλησε με τὴν συνήθη
αὐτῆς ἀποφασιστικότητα νὰ προσβάλλῃ εὐθὺς
κατὰ μέτωπον, νὰ ἐπιχειρήσῃ ἄνευ ἀργυπορίας
τόλμημά τι, ἀπάγουσα τὴν Κυπριακῆν ὡς δη-
ρον, πλὴν τὸ τηλεγράφημα τοῦ Ροβέρτου ἐμα-
ταίωσε τὴν τοιαύτην ἐλπίδα τῆς. Ἡ Ἀγγλίς
ὅμως δὲν ἦτο γυνὴ ἀποθαρρυνομένη ἐκ τῆς πρώ-
της ἀποτυχίας, ἀναμφιβόλως δὲ θὰ ἔθετε νῦν
εἰς ἐνέργειαν τὴν διπλωματίαν τῆς καὶ τὴν
δραστηριότητά τῆς ὅπως ἀνακαλύψῃ τὸ κατα-
φυγιον τῆς θυγατρὸς τῆς. Διὰ τοῦτο ὁ Ροβέρ-
τος ἠσθάνετο ἀόριστον φόβον καὶ ἠγρύπνει ἐπὶ
τῆς Κυπριακῆς ὡς φιλάργυρος ἐπὶ τοῦ θησαυ-

ροῦ του. Ἐπορεύετο εἰς τὴν κατοικίαν τῶν Δε-
βραὶ με τὰς προφυλάξεις ἐρωτολήπτου μεταβαί-
νοντος εἰς ἐπικίνδυνον συνέντευξιν. Ἐφοβείτο
μήπως ἡ Ἑλλεν Μόργαν ἦτο ἐκεῖ πλησίον κε-
κρυμμένη εἰς τὸ σκότος καὶ ὁ πατήρ ἐκεῖνος
ἠσπάζετο τὸ ἐκπληττόμενον διὰ τοῦτο θυγά-
τριόν του ὡς νὰ τὸ ἠπείλει κίνδυνός τις.

— Ἐπαγρύπνει καλὰ, Δεβραὶ! ἔλεγεν.

— ὦ, κύριε κόμη! δὲν εἶνε κίνδυνος! Σὰς
βεβαιῶ ὅτι θὰ με σκοτώσωσιν προτῆτερα πρὶν
ἐγγίσουν μίαν τρίχα τῆς μικρᾶς! Καὶ ἂν ἐγὼ
δὲν ἔχω δύναμιν, διότι δὲν εἶμαι πλέον νέος, μὴ
φοβείσθε. ἔχω τὸν υἱόν μου ὅστις ἔρχεται κάθε
βράδυ καὶ ἔχει τὰ χέρια γερά! . . Ἡ δεσποινίς
Κυπριακῆ φυλάσσεται καλὰ!

Ὁ Ροβέρτος μετέβαινε συχνάκις εἰς Ἀθῶν
ἐφ' ἀμάξης διὰ τοῦ δάσους, ἐσυλλογίσθη δὲ
καθ' ὁδὸν πόσας ἡ Κυπριακῆ ἀντεπροσώπευε δι'
αὐτὸν στιγμὰς παρελθόντος ἔρωτος, πόσας ἀπο-
γοητεύσεις καὶ πόσας ἐλπίδας! Ἡ καυμένη
ἡ μικρὰ! ἦτο πᾶν ὅ,τι ἀπέμενεν αἰτῶν ἐκ τῆς
πλάνης, ἐκ τῆς παραφροσύνης τοῦ βίου του.
Πῶς ἠδύνατο νὰ λησμονήσῃ, ἀφοῦ εἶχε τόσον
περιπαθῶς ἀγαπήσει; Νὰ λησμονήσῃ; Ὅχι!
Δὲν ἐλησμονεῖ τὴν Ἑλλεν. ἀντὶ ὅμως νὰ τὴν
συλλογίσθῃ με ἐρωτικὰς φροιάσεις ὅπως ἄλ-
λοτε, τὴν ἐσυλλογίσθη μετὰ τινος ὄργης, δια-
λογιζόμενος ὅποιον ἄρα γε θέλητρον τῆς γυ-
ναϊκῆς ἐκείνης τὸν εἶχε γοητεύσει; Ἡ ἔξαψις τῶν
αἰσθησῶν βεβαίως. πλάνη τις, ἣν ἐνόμισεν αἰώ-
νιον. Καὶ πῶς ἐθεώρει τὸν ἑαυτὸν του μαρὸν,
ἐνοχον, ἡλίθιον μετὰ τὴν ἐξέγερσιν ἀπὸ τοιού-
του ὄνειρου! Καὶ πῶς σήμερον πρὸ πάντων ἐπα-
ναβλέπων τὴν εἰκόνα τῆς Γιλβέρτης γαλήνιον
σκεπτικῆν, καλακάγαθον τὸ ἦθος, κκτηρᾶτο
τὸ παρελθόν, οὐ τὰ λείψανα ἔφερον ἀκόμη ὡς
ράκη δικτύου ἀτελῶς διαρραγέντος. Δὲν πα-
ρηγορεῖτο διὰ τὴν ἀνοησίαν του, εἰμὴ κρύπτων
τὸ πρόσωπόν του, τὸ μέτωπόν του, ἐντὸς τῆς
ξανθῆς κόμης τῆς Κυπριακῆς, ὡς νὰ ἤθελε νὰ
κρύψῃ ἐκεῖ τοὺς ὀφθαλμούς, διὰ νὰ μὴ ἴδῃ πλέον
τὸ παρελθόν ἐκεῖνο διὰ παντός.

Μετὰ τῶν ἡμερῶν διερχόμενος ἐπιππος ἐκεί-
θεν τῆς τριόδου τῆς Βασιλικῆς Τραπεζίης, σφό-
δρα ἐξεπλάγη ἰδὼν αὐτόθι τὴν δεσποινίδα
Βερδιέ καθημένην μόνην με ἐν βιβλίον ἀνὰ χει-
ρας. Τὴν διεκρίνε μακρόθεν ἀλλὰ καίτοι τὴν
ἀνεγνώρισε, δὲν ἠδύνατο νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἦτο
αὐτή. Πῶς εὕρισκετο ἐκεῖ μόνη; Ὅτε ἐσταμά-
τησε τὸν ἵππον του καὶ τὴν ἐχαρίτεψε, καὶ
αὐτὴ ἐπίσης ἐφάνη ἐκθαμβῶς καὶ τεταραγμένη.
Ἐνόμιζε τις ὅτι ἐφωρᾶτο ὑποπεσοῦσα εἰς παρα-
πτωμα. Καὶ ὅμως ἦτο ἀπλούστατον. Εἶχεν ἐξέλ-
θει μετὰ τῆς κυρίας Ἐρβλαὶ καὶ τοῦ Δυκά, οἵτινες
μετέβαινον εἰς τὰ περίξ διὰ νὰ ἐξάψωσι τὸν ζῆ-
λον τῶν χωρικῶν. Ὁ μείλλων ὑπουργὸς συνῶ-

δύο τὴν Ἑρριέτταν μέχρι τοῦ δάσους τοῦ Μπιλλιβώ, ὅπου εὐρίσκοντο ὑλοτόμοι τινές, παρ' οἷς ἔπρεπε νὰ ἐνεργήσωσιν, καὶ ἡ Γιλβέρτη ἀναμένουσα τὴν ἐπιστροφήν των, ἀνεγίνωσκεν ἐν μυθιστόρημα ἀδλομόναχην, ὡς ἔλεγεν ὁ Ροβέρτος.

Τὴν παρετήρει μειδιδῶν καὶ τὴν εὐρίσκεν ἀξίεραστον μὲ τὴν μέλαιναν ἐκείνην περιβολὴν τῆς ἐντὸς τοῦ σκιάφωτος τοῦ δάσους.

Τὴν ἠρώτησεν ἂν ἐξήρχετο συχνὰ οὕτω πως, ἂν ἡγάπα τὰ ἐρημικὰ μέρη τοῦ δάσους, ἔλεγε δὲ αὐτῇ ὅτι ὑπῆρχον τοιαῦται τοποθεσίαι ἐξέκισιοι περίξ τοῦ Μελέν· ὡς νὰ ἐνδιεφέρετο περὶ τῶν τοποθεσιῶν αὐτῶν, ὡμίλει περὶ τοῦ Φρανσάρ, τοῦ Ἀπρεμών καὶ ἄλλων μερῶν· ἀλλὰ δὲν προσεῖχεν εἰς ὅτι ἔλεγεν· κατεγίνετο μόνον νὰ τὴν θεωρῇ. Ἡ νεάνις ἴστατο ὀρθία, μὲ τὸ βιβλίον ἀνά χεῖρας, μὲ τὸ πρόσωπον ἀποκρυπτόμενον κατὰ τὸ ἦμισυ ὑπὸ ἀχυρίνου σκιαδίου. Εἶχε τὸ ἦθος ἡμερον, τὸ μειδίαμα προσηνέστατον καὶ ἐμφρασίαν τινὰ μελαγχολίας, ἥτις ἤρεσκεν εἰς τὸν Ροβέρτον, ὅπως μερικαὶ μελωδίαὶ ὡς συμφωνοῦται μὲ τοὺς ἰδικιτέρους ἡμῶν λογισμοὺς, κατὰκλήουσι τὴν ψυχὴν μας. Συνησθάνετο ὅτι ἐκεῖ ἐνώπιόν του ἴστατο ἡ γυνὴ ἢ πλασθεῖσα ἐπίτηδες δι' αὐτόν, τὴν ὁποῖαν θὰ ἡγάπα, τὴν ὁποῖαν ὄφειλε ν' ἀγαπήσῃ! Τοῦ ἐφάνετο ὅτι ἐπὶ τῶν ἀγῶν τῆς χειλέων ἐπλανῶντο λόγοι περιπαθεῖς στοργῆς καὶ ἀγάπης, οὓς οὐδέποτε ἔμελλε ν' ἀκούσῃ. Καὶ διατί, διατί τάχα οὐδέποτε αὐτὸς θὰ εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ὁμολογήσῃ, νὰ ἐκφράσῃ πρὸς αὐτὴν ὅτι ἠσθάνετο;

Τοιοῦτος εἶνε ὁ βίος! ὀλόκληρος ὑπαρξὶς ἀπαιτεῖται νὰ θυσιάσῃ πρὸς ἐξίλασμον διὰ τὰ σφάλματα τῆς νεότητος. Μεταξὺ τῆς Γιλβέρτης καὶ αὐτοῦ ἐμεσολάβει—ἀδιέφορον ἂν ἐκαλεῖτο ἢ ὄχι κυρία δὲ Μομβρέν—ἡ Ἑλλεν.

Ἀπεχωρίσθη τῆς δεσποινίδος Βερδιέ σχεδὸν ἀποτόμως ἰδὼν ἐκ τοῦ ἄκρου τῆς δεινροστομίας ἐρχόμενον τὸ ὄχημα τῆς κυρίας Ἑρβλαί, ἐρ' οὐ ἐπέστρεφεν ὁ Δυκάς. Ἐνόμισεν ὅτι ἡ ἀφίξις τῆς ὠρχίας χήρας θὰ καθίστα τὴ συνδιάλεξιν κοινὴν καὶ χυδαίαν καὶ ὡς νὰ μὴ τὴν εἶχεν ἴδει ποτὸς, ἐκίνησε τὸν ἵππον του, ἐκαιρέτισε τὴν Γιλβέρτην καὶ ἐγένετο ἄρκετος. Ἡ νεάνις τὸν ἔβλεπεν ἀπομακρυνόμενον. Καὶ δι' αὐτὴν ἐπίσης ὁ Ροβέρτος ἦτο ἡ προσωποποίηση ἐνὸς ἀνείρου, ἀνείρου ἀπραγματοποιήτου.

Χωρὶς δὲ νὰ τὸ προμελετήσωσιν ἀμφοτέρω τὴν ἐπαύριον καὶ τὰς ἀκολούθους ἡμέρας καὶ αὐτὴ καὶ ὁ Ροβέρτος ἐπικνήθησαν εἰς τὴν αὐτὴν ἀτραπὸν, ὅπου εἶχαν συναντηθῆ. Ἄδελφός τις σιωπηλὸς μαγνητιστὸς πρὸς ὠδήγει Ἐξ ὁρμηφύτου ἐπικνήροντο ἐκεῖ, ἐκεῖ ὅπου εἶχαν ἴδει ἀλλήλους καὶ ἐκ τῶν ὀλίγων ἐκείνων στιγ-

μῶν τῆς κρυφίου χαρᾶς, ἣν ἠσθάνοντο ἀνταλλάσσοντες ἓνα χαιρετισμὸν καὶ ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγωτέρους λόγους, ἠρύοντο ἀγαλλίασιν διὰ τὸ ἐπίλοιπον τῆς ἡμέρας.

Ἡ Γιλβέρτη δὲν ἐξήταξεν ἂν προήρχοντο ἐκ συμπτώσεως αἱ τοιαῦται συναντήσεις, ἢ ἂν ὑπῆρχε προμελέτη ἐκ μέρους τοῦ Ροβέρτου. Ἄν ἤθελε νὰ κερθῆ, οὐδέποτε θὰ ἐπανήρχετο εἰς τὴν γωνίαν ἐκείνην τοῦ δάσους. Ἀλλὰ τί ἔκαμε τάχα ἐκεῖ τὸ ὅποιον δὲν ἠδύνατο νὰ ὁμολογήσῃ εἰς τὸν θεῖόν της, νὰ εἶπῃ εἰς ὄλον τὸν κόσμον;

Ὁ ταγματάρχης παραφερόμενος ἐκ τῆς ἐκλογικῆς κινήσεως, μετέβαιεν ἀπὸ τῆς μιᾶς ἡμετέρας εἰς τὴν ἄλλην, ἀπὸ τὰ λατομεῖα εἰς τὰ πλινθουργεῖα τοῦ πρώην καταστήματος Σαρβέ· αἱ ἡμέραι παρήρχοντο καὶ ἡ Γιλβέρτη ἔβλεπε τὸν ταλαίπωρον θεῖόν της καθιστάμενον κατὰ πᾶσαν ἐσπέραν μᾶλλον περιφρονεῖν, μᾶλλον κερμηκότα, μᾶλλον σκυθρωπὸν. Ἐπὸθι ἐρειδομένη εἰς τὸν βραχιόνά του νὰ μεταβαίη μετ' αὐτοῦ διὰ ν' ἀναγκάζωνται ἑαυτὸν ὑπὸ τὰς δρῦς τοῦ δάσους, διὰ νὰ λησμονήσωσι τὸν θόρυβον τῆς πολιτικῆς, διὰ νὰ συνομιλήσωσιν ἡρέμα, ὅπως εἰς τὰς δεινροστομίας τοῦ Κεραμεικοῦ τὸ ἀπόγευμα, ὅτε ἐξήρχοντο ἀπομακρυνόμενοι τῆς ὁδοῦ Μανσάρ. Ἄλλ' ὁ Βερδιέ δὲν ἀνῆκε πλέον εἰς αὐτὴν, δὲν ἀνῆκεν οὐδ' εἰς τὸν ἑαυτόν του. Ἡ κυρία Ἑρβλαί ἀνέπτυσσε κατὰ τοῦ Ζαβουγιέ ὅστις ἐξετίθετο ἐπίσης, τὴν αὐτὴν δραστηριότητα, ἣν εἶχε δειξῆι ἄλλοτε ὑπὲρ αὐτοῦ. Ἡ Γιλβέρτη μόνη συχνότατα ἀπομένουσα ἐν τῇ ἐπαύλει, ἀνέμενε μετ' ἀνυπομονησίας τὸ τέλος τοῦ ἐκλογικοῦ ἀγῶνος, κρατοῦσα δὲ ἀνά χεῖρας βιβλίον, μετέβαιεν εἰς ἀπόκεντρόν τινὰ γωνίαν τοῦ δάσους καὶ ἔμενον ἐκεῖ βυκακλωμένη ἀπὸ τὰ συγκυμμένα νεανικά της ὄνειρα.

Ναὶ! εἶχε συνειθίσει νὰ βλέπῃ ἐκεῖ τὸν Ροβέρτον καὶ νὰ τοῦ ὁμιλῇ. Σχεδὸν οὐδὲν ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους, οὐδὲν ἄλλ' ἢ ὑποκακρωμένη σημασία τῶν χαιρετισμῶν των καὶ τῆς σιωπῆς των περιεῖχεν θεληγῆτρον ἰδιαιτέρον. Μίαν ἡμέραν ἐπέστρεψε περιφρονεῖς· εἶχεν εἶπει αὐτῇ ὁ Ροβέρτος ἀπὸ τῆς περκαμῆς τῆς προτεραίας ὅτι ἔμελλε νὰ μεταβῆ τὴν ἐπαύριον εἰς Φονταίνεβλὼ διὰ τῆς αὐτῆς ἐκείνης ὁδοῦ, καὶ ἐν τούτοις δὲν εἶχε φανῆ. Πρὸ δύο ἡμερῶν δὲν τὸν ἔβλεπεν, ἐνεκε δὲ τῆς αἰφνιδίως διακοπῆς τῆς συνηθείας ἠσθάνετο στενοχωρίαν. Ἐσχε, χωρὶς νὰ δύναται νὰ ἐξηγήσῃ τὴν αἰτίαν, τὴν συνειδησὴν, τὴν προαισθησὴν συμφορᾶς. Ἄν εἶχε τὴν τόλμην, ἤθελε μεταβῆ εἰς Μελέν διὰ νὰ πληροφορηθῆ.

Δι' ὅλης τῆς ἐσπέρας ἡ Γιλβέρτη κατείχετο ὑπὸ νευρικῆς ταραχῆς. Ἡ κυρία Ἑρβλαί τὸ παρετήρησεν. Ἦσαν συνηθροισμένοι εἰς τὴν αἰ-

θουσαν. Ὁ Αἰμίλιος Δυκάς συνομίλει ἐκεῖ περὶ τῆς πολιτικῆς μετὰ τοῦ Σαρβέ, ὅστις ἐδίδεν αὐτῷ συμβουλίας. Ἡ Ἑρριέττα ἠεροῦτο ἀναδιφῶσα μίαν οικονομικὴν ἐπιθεώρησιν. Ὁ Βερδιέ κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν εὐρίσκειτο ἀγωνιζόμενος ἐν τινι πολιτικῇ ἡμηγύρει, εἰς ἣν ὁ κ. γερουσιαστὴς δὲν ἠθέλησε νὰ τὸν συνοδεύσῃ. Τὸ πνεῦμα τῆς Γιλβέρτης ἐπλανᾶτο ἀλλαχοῦ. Βεβαίως ὁ κ. δὲ Μομβρέν θὰ εἶχεν ὑποστῆ λύπην τινὰ, κατὰ δυσάρεστον θὰ τοῦ ἔτυχεν. Εἶχεν εἶπει ρητῶς πρὸ δύο ἡμερῶν: «καλὴν ἐντάμωσιν αὔριον!» καὶ οὕτε τὴν προτεραίαν, οὕτε τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐφάνη διερχόμενος ἐκ τῆς ἀτραποῦ τοῦ δάσους.

Ἡ Γιλβέρτη τὴν νύκτα ἐκείνην ἔσχε ὄνειρα τεταραγμένα, πλήρη ἀνησυχίας χωρὶς νὰ γινώσκῃ καὶ αὐτὴ τὴν αἰτίαν, διατελοῦσα ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ ἀσυνειδήτου αὐτοματισμοῦ, ὃν παρέχει ἡ προσήλωσις εἰς μίαν ἰδέαν, ἐξῆλθε καὶ μετέβη εἰς Μελέν διὰ ν' ἀγοράσῃ δῆθεν χρεῖωδη τινὰ ἀντικείμενα. Ὁ Βερδιέ εἶχεν ἀνάγκην χειροκτιῶν, ἀπολέσας τὰ ἰδικά του εἰς μίαν, δὲν ἐνεθυμείτο τίνα, τῶν πολιτικῶν ἡμηγύρων. «Μὴ ἀγοράσῃτε, εἶχεν εἶπει μάλιστα αὐτῷ ὁ Γκενώ· αὐτὸ ἡμπορεῖ νὰ σᾶς βλάψῃ!»

Ἐγίνωσκε καλῶς τοῦ ἔκειτο τὸ μέγαρον Μομβρέν· ἀλλ' ἐδίσταζε νὰ μεταβῆ πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο καὶ μηχανικῶς προῦχώρει, ἐβάδιζε βραδέως ἀνά μέσον τῆς πόλεως, ὅπου ἐπὶ προγραμμάτων πολυχρόων ἐφάνοντο τὰ ὀνόματα τοῦ Βερδιέ, τοῦ Ζαβουγιέ, τοῦ Γκαρούς, δελτία μεγάλα, δι' ὧν συνιστάτο ἢ κατεπολεμεῖτο ἢ ὑποψηφιότης τοῦ θεῖου της. Καὶ ὅμως τῇ ἐφάνετο ὅτι τὰ προγράμματα αὐτὰ ἦσαν δι' αὐτὴν ἀδιάφορα, ὅτι ἡ ἐκλογή ἐκείνη οὐδὲν ἐνδιέφερε τὸν βίον της. Ἀνήρχετο τὴν ὁδὸν Θείρου ὑπὸ τῆς ἀσθενικᾶς φυλῆρας, εἴτα τὴν λεωφόρον τοῦ Ἁγίου Ἀμβροσίου, κατόπιν τὴν ἡμῶνμον ὁδόν, ἐνθα εἶχε γεννηθῆ ὁ θεὸς της καὶ ἴσταμένη παρά τινος τοῖχον, ἔβλεπε τὸν Σηκουάναν ρέοντα παρὰ τοὺς κήπους, τὴν δίνην τοῦ ὕδατος, τὴν σειρὰν τῶν παρὰ τὴν ὄχθην αἰγείρων καὶ μακρὰν τοὺς δύο πύργους τοῦ Ἁγίου Στεφάνου.

Ἡ Γιλβέρτη χωρὶς νὰ τὸ ὁμολογῇ πρὸς ἑαυτὴν, ἀνεζήτησε πρόφασιν διὰ νὰ περιπλανᾶται εἰς τὰς ὁδούς ἐκείνας ἐπὶ τῇ ἀριστῷ ἐλπίδι μήπως συναντήσῃ τὸν Ροβέρτον. παρετήρει δὲ μηχανικῶς τὸ πλυντήριον τῆς Παναγίας, οὐ δὲ καπνὸς ἐξήρχετο θορυβῶδῶς ὡς ἀναπνοή.

Δὲν ἐτόλμα ν' ἀνέλθῃ πρὸς τὸ μέρος τοῦ νομαρχείου, πλησίον τοῦ μεγάρου Μομβρέν. Μὲ ποῖον δικαίωμα θὰ ἔκρουε τὴν θύραν ἐκείνην; Ἄλλως τε τί παραφροσύνη ἦτο ἐκείνη νὰ πιστεύῃ, διότι δὲν εἶδε τὸν κ. δὲ Μομβρέν ἐπὶ

δύο ἡμέρας, ὅτι συμφορὰ τις πιθανῶς ἐπέβληεν εἰς τὸν κόμητα;.. Ἐπρεπε νὰ εἶνε ἐξωφρενῶν!

Διατί ὅμως ὁ κ. δὲ Μομβρέν εἶπε: «Καλὴν ἐντάμωσιν αὔριον»;

Τυχαιῶς τότε βαδίζοντα εὐρέθη εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς Παναγίας, ἐνθα ἀνυψοῦντο οἱ ἐρυθροὶ πυργίσκοι τοῦ Σωφρονιστηρίου, ἐπιφύθου τὴν θείαν ὡς φρουρίου· ἐκεῖ πλησίον, ἀντικρὺ τοῦ ναοῦ, ὅστις ἐφάνετο ὡς προέκτασις τῆς εἰρκτῆς, διότι τὰ ὑλοσκοπεῖ θολωτὰ παράθυρα αὐτοῦ ἀντίκρυζον τὰς σιδηρὰς κιγκλίδας τοῦ Σωφρονιστηρίου, ἠγείρετο βωμός, ἐφ' οὗ εἰς Χριστὸς ὠχρὸς, ἀναίματος, περίλυπος ἐκρέματο ἀπὸ ξυλίνου σταυροῦ χρώματος ἐρυθροῦ αἵματηροῦ.

Ἡ Γιλβέρτη ἠσθάνετο ἐπιθυμίαν νὰ σταματήσῃ ἐκεῖ καὶ νὰ προσευχηθῆ. Θλίψις πικρὰ τὴν κατεῖχεν· ὀδυνηρὸν προαισθημα τὴν ἐβασάνιζεν. Διὰ μιᾶς ἐγκατέμιπε τὴν πλατεῖαν καὶ ὄδευσε μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸ μέγαρον Μομβρέν. Τέλος πάντων ἦτο ἀπλούστατον νὰ ἐρωτήσῃ ἂν εἶχε συμβῆ τι εἰς τὸν κόμητα καὶ ν' ἀναχωρήσῃ, χωρὶς κἂν νὰ εἰσέλθῃ. Πλὴν φθάσασα πρὸ τοῦ μεγάρου δὲν ἐτόλμησε νὰ τὸ πράξῃ. Ἦτο βεβαίως παραφροσύνη! Παρετήρει τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο κτίριον, ψυχρὸν καὶ σοβαρὸν. Διὰ τῆς βαρείας ἡμικλειστοῦ θύρας διεφάνετο ἡ αὐλή, εἴτα τὰ ὑψηλὰ τεῖχη, καλυπτόμενα ὑπὸ στρώματος κισσοῦ, τὸ ὅποιον ἐφάνετο σχεδὸν μέλαν καὶ ὡς ἀναχρονισμὸς ἐκπληκτικὸς, φανὸς φωταερίου, ὅστις θὰ ἔλαμπε κάποτε ἐκεῖ ὡς ἐρυθρὸν καὶ φωτεινὸν ἄνθος τοῦ φυλλώματος ἐκεῖνο, εἰς θέσιν ὅπου παλαιὸς τις ἀντανακλαστικὸς καὶ καπνίζων φανὸς θὰ ἤρμοζε κάλλιον πρὸς τὴν μελαγχολικὴν ἐκείνην βλάστησιν καὶ τὸ βαρὺ καὶ σκυθρωπὸν οἰκοδόμημα.

Διελογίζετο ἂν ἔπρεπε νὰ κρούσῃ τὴν θύραν, νὰ τὴν ὠθήσῃ καὶ νὰ εἰσέλθῃ... Καὶ διατί; Μὲ ποῖον δικαίωμα;.. Διότι εὐρέθη τυχαίως εἰς τὸν δρόμον τοῦ κόμητος; Διότι εἶχεν ἀποκτήσῃ τὴν συνήθειαν νὰ τὸν βλέπῃ καθ' ἐκάστην ἀπό τινος καιροῦ; Καὶ διότι δὲν εἶχεν ἀναφανῆ, διὰ τοῦτο αὐτὴ ἢ ζήνη, ἤθελε νὰ πληροφορηθῆ περὶ τοῦ κ. κόμητος δὲ Μομβρέν;.. Δὲν εἶχε βεβαίως μεταβῆ χάριν αὐτοῦ εἰς Μελέν!.. Τὰ χειρότερα ἐκείνα τοῦ θεοῦ της εἶχε λησμονήσει νὰ τ' ἀγοράσῃ. Οὐδὲ κἂν τὰ ἐσυλλογίζετο!.. Καὶ ὅμως δι' αὐτὰ, δι' αὐτὰ καὶ μόνον εἶχε μεταβῆ εἰς Μελέν! Καὶ ἀπειμακρύνετο ἤδη τοῦ μεγάρου Μομβρέν, ὅτε ὄπισθεν τῆς ἤκουσε κρότον θύρας κλειομένης. Ἐστράφη καὶ εἶδεν... Ἦτο ὁ Ροβέρτος, ὅστις ἐξήρχετο.

Ὅλιγον ἔλειπε ν' ἀρήσῃ κρυγὴν χαρᾶς. Οὐδὲν ἀπευκταῖον λοιπὸν εἶχεν ἐπέλθει εἰς τὴν

ζωὴν τοῦ κόμητος. Ἐπειτα διὰ μιᾶς ἀνελογίσθη ὅτι ἦτο γελοῖον νὰ φωραθῆ τοιοῦτοτρόπως. Διὸ ἐβάδισε τάχιστα ὅπως φθάσῃ εἰς τὴν γωνίαν τῆς ὁδοῦ τῆς Ἀγορᾶς τοῦ Σίτου καὶ γείνη ἄφαντος μετὰ σπουδῆς. Πλὴν ὁ Ροβέρτος τὴν διέκρινε καὶ σπεύδων τὸ βῆμα τὴν κατέφθασεν ὡς νὰ κατείχετο ὑπὸ ἰσχυρᾶς ἀνάγκης νὰ ἠμιλήσῃ πρὸς αὐτήν. Ὅτε δ' ἐκείνη τὸν προσέβλεψε καὶ εἶδε πόσον ἦτο ὠχρός:

— Τι ἔχετε; τὸν ἠρώτησεν.

Καὶ ἐσταμάτησεν. Τότε ἐνόησεν πόσον ἀληθὲς ἦτο τὸ σκληρὸν γυναικεῖον αὐτῆς προαίσθημα!

Ἡ χαριέσσα κεφαλὴ τοῦ Ροβέρτου ἐφαίνετο ἠλλοιωμένη καὶ τὸ νεαρόν του πρόσωπον εἶχε διὰ μιᾶς γηράσει, ὡς νὰ τὸ εἶχον κατασπαράξει οἱ ὄνυχες τῆς λύπης.

Ἡ ἀπάντησις τοῦ ἦτο σχεδὸν κραυγὴ:

— ὦ! ἂν ἐγνωρίζετε!..

Καὶ ἤρχισεν αἰφνης νὰ βαδίζῃ ὡς ἀνθρώπος ὅστις βλέπει παρερχόμενον τὸν χρόνον καὶ φοβεῖται.

Ἡ Γιλβέρτη, ἥτις πρὸ ὀλίγου ἤθελε νὰ τὸν ἀποφύγῃ, τώρα τὸν παρηκολούθει. Εἶχε μαντεύσει καλῶς, καὶ συμφορὰ τις εἶχεν ἐνσκήψῃ· ἀλλ' ὅποια συμφορὰ;

Κατήρχοντο τὴν γηραιὰν ὁδὸν τῶν Κωδῶνων, εἰς τὴν αἰ μέλαινας ἐκ τῆς πολυκαιρίας οἰκίαι ἀπέδιδον ὄψιν μεσαιωνικὴν, ἦσαν δὲ μόνοι, ὅτε διὰ μιᾶς ἀκούσας ἐκεῖ τὸν κώδωνα ναοῦ κρούμενον πενθίμως ὁ Ροβέρτος ἐφρικίασε τόσον, ὥστε ἡ Γιλβέρτη ἐφοβήθη.

Ὁ νέος κατέπνιξεν ἕνα λυγρὸν ἀνερχόμενον εἰς τὸν λάρυγγά του καὶ εἶπε μετὰ σπουδῆς:

— Μοῦ κάμνει κακὸν αὐτὸς ὁ ἦχος! Ἐλάτε!

Καὶ ὤδευσεν ἐν τάχει πρὸς τὸν σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου.

(Ἐπεται συνέχεια).

Ἡ ἈΝΔΡΕΙΑ

Κατὰ τὸν στρατηγὸν Οὐλοσελέη

Περίεργον καὶ ἐν πολλοῖς πρωτοτυπιατικῶν μελέτην ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως ἐν ἀγγλικῶ περιόδικῳ ὁ κλεινὸς νικητὴς τοῦ Τέλ-ἔλ-Κεβίρ περὶ τῆς ἀνδρείας, ἣν χαρακτηρίζει ὡς τὸ πνευματικὸν ἀντίστοιχον καὶ τὸ ἰσοδύναμον τῆς ἐντελοῦς φυσικῆς εὐεξίας. Ἄντι πείρας γινώσκω, ἐπάγεται ὁ στρατηγός, ὅτι οἱ ἐξέχοντες πῶς ἐπὶ ἀνδρεία ἀπολαύουσι πάντοτε καὶ ἐξαίρετου σωματικῆς υγιείας. Οἰκοθὲν ἐννοεῖται ὅτι ὑπάρχουσιν οὐχ ἥττον καὶ ἀσθενεῖς ἢ ὑποχονδρικά, οἵτινες εἶνε ἀληθεῖς ἥρωες. Σπανίως ἀνθρώπος ἐμαρτύρησεν ὅσον φυσικὸν καὶ ἠθικὸν θάρ-

ρος Γουλιέλμος ὁ Γ', οὗ ὁ βίος δλόκληρος ὑπῆρξε διηνεκῆς πάλη ἀδαμάστου θελήσεως κατὰ σαθοῦ σωματικῶ ὄργανισμοῦ· παιδιόθεν ἐνόσει, ἀλλ' ἡ ἐν αὐτῷ ζῶσα φλογερὰ ψυχὴ κατέβαλλε πάντοτε τὰς σωματικὰς ἀλγηδόνας καὶ τὴν φυσικὴν ἀσθένειαν.

Δὲν ἐπιχειρῶ λεπτομερῆ ἀνάλυσιν τοῦ αἰσθήματος τῆς ἀνδρείας, ἐξακολουθεῖ ὁ Ἄγγλος στρατηγός, ἀποκνῶν πρὸ τοιαύτης ψυχολογικῆς πραγματείας. Θὰ περιορισθῶ εἰς τὴν ἀναγραφὴν ἀτομικῶν τινῶν παρατηρήσεων, παρατηρῶν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ὅτι ἡ στρατιωτικὴ ἀνδρεία ἀποτελεῖ αἴσθημα ἐντελῶς διακεκριμένον τῆς ἐπιδεικτικῆς γενναϊότητος, τῆς κοινῶς μαρτυρουμένης παρὰ τῶν πολλῶν ἐν τῷ βίῳ. Ἄξιος χωρικός μὴ ὑποχωρῶν ποτε ἐνώπιον τῆς πυγμῆς οἰουδήποτε, μονομάχος ἀθροῦδως ὑποστάς πλειστάκις τὸ πῦρ τοῦ ἀντιπάλου του, δυνατὸν νὰ ἀποδειλιάσῃ ἐπονειδίστως ἐνώπιον τοῦ ἐχθροῦ, ἐν σπουδαίᾳ μάχῃ. Οἱ ἥρωες εἰσὶ συγκεκορημένοι διαφόρως αὐτῶν, οὐδ' ἐνισχύει μόνη ἡ ματαιοδοξία. Στερήσατε αὐτοὺς τῶν θεατῶν καὶ θὰ ἴδετε τὴν ἀνδρείαν αὐτῶν ἐξαφανιζομένην διὸν καπνοῦ. Ἐνθυμούμαι ἀξιωματικὸν τινὰ τοιοῦτον ἔχοντα χαρακτηρισμὸν, ὃν ἐπανειλημμένως εἶδον ἀφειδῶς ἐκτιθέμενον εἰς τὸ ἐχθρικὸν πῦρ. Νύκτα τινὰ ἀνετίθη αὐτῷ ἐπικινδυνωτάτη τις ἐφοδος. Τὸ ἐγγείρημα ἀπέτυχε καὶ αἱ ἀπώλειαι ἡμῶν ὑπῆρξαν σημαντικαί. Ἐμαθον ὅτι ὁ ἐν λόγῳ ἀξιωματικὸς ἔπεσεν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Κομισθέντων τῶν πτωμάτων εἰς τὸ στρατόπεδον, ἀπῆλθον ἕνα πρὸς κολουθήσω τὴν κηδεῖαν των, ὅτε αἰφνης βλέπω αὐτὸν ἐνώπιόν μου σῶον καὶ ἀθλασθῆ. Μοὶ ἀφηγήθη πῶς ἐπωφεληθεῖς τοῦ σκότους διέφυγε τὸν ἐχθρὸν, καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον ἡμῶν. Ἀλλὰ μετὰ τινὰ ἔτη ἐπληροφόρηθη θετικῶς ὅτι εἶχε καταλίπει τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἀνδρας, ἀσφαλισθεὶς ὀπισθεν θάμνων τινῶν. Καὶ τοῦτο διότι δὲν εἶχε θεατὰς. Ἦτο ἥρωες, ἔχων ἀνάγκην φωτὸς καὶ δημοσιότητος.

Συνήνητα πολλάκις ἀνθρώπους φυσικῶς ἀσθενεῖς καὶ ἀνευ θελήσεως, οἵτινες εἰλικρινῶς ἐπεθύμουν νὰ φανῶσιν ἀνδρεῖοι καὶ τοὺς ὑποίους ἄγνωστος δαίμων ἐξώθει πάντοτε εἰς τὰς ἐπικινδυνωτέρας τῶν θέσεων. Οἱ τοιοῦτοι ἄνδρες δύνανται νὰ συλλάβωσιν ἀξιοθαύμαστα σχέδια, ἀλλ' ἀδυνατοῦσι νὰ ἐπιτελέσωσιν αὐτὰ· μέχρι τελευταίας στιγμῆς αὐταπατώνται· ἀλλ' αἰφνης ἀποδειλιάσει καὶ τρέπονται εἰς φυγὴν ἀτακτον. Ὑπάρχουσι καὶ χαρακτηρῆς φύσει ὄλων ἀτολμοί, ἀλλ' οἱ ὑποῖοι δι' ἰσχυρὰς θελήσεως ἐπιβάλλουσιν ἐαυτοῖς ἀνδρείαν πειθναυγαστικὴν καὶ ἐκτίθενται εἰς σοβαροὺς κινδύνους, ἀγόμενοι ὑπὸ τῆς φιλοδοξίας των. Ὁ στρατιώτης ἐξ ἡμεμῶν δὲν ἀσμενίζει εἰς τοιοῦτους ἀρχηγούς·

Ἀλλὰ τέσον ἰσχυρὸν εἶνε παρ' αὐτοῖς τὸ αἰσθημα τῆς ἀλαζονείας, ὥστε ἐπὶ τέλους καταβάλλουσι πᾶσαν ἀντίστασιν. Εἰς ποίας ἠθικὰς βασάνους ὑποβάλλονται οἱ ἀτυχεῖς οὗτοι ἀνθρώποι, ὅπως ἐπιτύχῃσι τοῦ παθουμένου!

Ἐνταῦθα τίθημι καὶ τὸ ἐπόμενον ἐρώτημα: Ποῖος εἶνε ἄξιος μείζονος σεβασμοῦ μεταξὺ τοῦ κατορθούντος νὰ κατανικήσῃ βδελυρὰ ἐνοστικα καὶ τοῦ ἡρωίζεμένου ἀκόπως καὶ ἀσφαλῶς; Δυνατὸν νὰ σέβεται τις τὸν πρῶτον, ἀλλὰ κατ' ἀνάγκην ἀγαπητότερος ἀποβαίνει ὁ δεύτερος.

Οὐδὲν περιεργότερον τῆς μελέτης τῆς αἰφνιδίου δειλιάσεως, εἰς τὴν ὑπόκεινται δλόκληροι στρατιᾶι πρὸ τοῦ ἐχθροῦ. Συνήθως ὁ τοιοῦτος πανικός ἐνσκήπτει νύκτωρ. Εἶδον δλόκληρον μεραρχίαν ἀλλοφρονούσαν ἐκ τοῦ φόβου, κυριολεκτικῶς, διότι ἐξηγέρθη αἰφνιδίως, κληθεῖσα ἐπὶ τὰ ὅπλα ἀναίτιως. (Ὁ στρατηγός Οὐλοσελέυ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὑπονοεῖ ἐνταῦθα ἐπεισόδιόν τι, ὅπερ διεδραματίσθη ἐν Τέλ-ἔλ-Κεβίρ, κατὰ τὴν κατάληψιν τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ τῶν Ἄγγλων. Ἀξιωματικοὶ συνεπλάκησαν ἐκ τοῦ συστάδην πρὸς συναδέλφους των, ἔπεσαν νεκροὶ καὶ τραυματίαι· λογικὰ ὄντα, ἐν οἷμαις στιγμαῖς, μετεβλήθησαν εἰς κτήνη μὴ ἔχοντα συναισθησιν τῶν ἰδίων πράξεων.) Εἶδα πλησιον μου ἀξιωματικὸν παλαιόντα λυσσῶδως πρὸς στρατιώτην του, ὃν ὑπελάμβανεν ὡς ἐχθρὸν. Κατάρριψας τὸν ὑποτιθέμενον πολέμιον, ἔσυρε τὸ πολύκροτόν του καὶ ἐπυροβόλησε κατ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἀντὶ τούτου ἐπλήγωσεν αὐτὸς ἐαυτὸν κατὰ τὸν ποδᾶ.

Ἐκαστον ἔθνος, λέγει περαιτέρω ὁ στρατηγός Οὐλοσελέυ, ἔχει ἰδιάζοντα αὐτῷ τρόπον ἀνδρείας. Ὁ ὀρητικὸς καὶ φιλοκίνδυνος Γάλλος, ἱκανὸς πρὸς πάντα ἡρωϊσμὸν ὅταν ἡ τύχη τῶν ὄπλων κλίνῃ ὑπὲρ αὐτοῦ, μάχεται κάκιστα, ὅταν πεισθῆ ὅτι πρόκειται νὰ ἠττηθῆ. Ὁ πιστὸς καὶ εὐπειθής, ἀλλ' ἀμαθὴς Ρῶσος στρατιώτης, δεικνύει ἐπιμονὴν ἐφάμιλλον πρὸς τὴν τῶν Ἄγγλων ὑφίσταται τοὺς μάχους καὶ τὰς στερήσεις μεθ' ὑπομονῆς ἀπαρμύλλου. Ἀλλὰ μεταξὺ τῶν μεγάλων εὐρωπαϊκῶν στρατῶν ὁ μᾶλλον ἀξιοθαύμαστος ὑπὸ τὴν ἐποψίν ταύτην εἶνε ὁ τουρκικός· ἡ ἀνατροφή, οἱ νόμοι, τὰ ἦθη, καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἡ θρησκεία τοῦ Τούρκου καθιστῶσιν αὐτὸν τὸν ἐπιφοβώτατον τῶν ἀντιπάλων.

Πολλάκις ἤκουσα λεγόμενον ὅτι οἱ βραχύσωμοι εἶνε συνήθως γενναϊότεροι τῶν ὑψηλοσώμων. Ἐγὼ δύνamai νὰ βεβαιώσω ὅτι ὁ μᾶλλον ἄρεθος στρατιώτης, ὃν ἐγνώρισα, εἶχεν ἐξ ποδῶν ὕψος. Οὐδέποτε ἐκλίνε κατὰ ἐν βῆμα, ὅπως ἀποφύγῃ σφαιραν. Νύκτα τινὰ ἦτο ἐφιππος, ἐκτεθειμένος εἰς φοβερὸν πῦρ· εἶχον ἀνάγ-

κην νὰ δώσω αὐτῷ διαταγὴν τινὰ καὶ ἠμιλῶν ἔτυχε νὰ ἐπιθέσω τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς ὀσφύος του: «Πρόσεξε, φίλτατε, μοὶ εἶπεν, ἐπληγώθη πρὸ ὀλίγου εἰς αὐτὸ τὸ μέρος» Καὶ ἡ συνομιλία ἐξηκολούθησεν, ὥστε ἐπρόκειτο περὶ δήγματος ἐντόμου. Ὁ ἄτρομος οὗτος μαχητὴς ἐκαλεῖτο σὶρ Γέραλδ Γράχαμ.

Περαιῶν τὸν λόγον δι' ἐνὸς ἀνεκδότου. Πρόκειται περὶ τοῦ Ἄγγλου στρατηγοῦ, ὅστις ἐπιτιθέμενος κατὰ τῶν Γαδεῖρων ἔλεγε πρὸς τοὺς στρατιώτας του: «Ἄγγλοι τρεφόμενοι ὅπως σεῖς με *ροσμίφ* ἐλπίζω ὅτι δὲν θὰ καταδεχθῆτε ποτε νὰ νικηθῆτε ἀπὸ ἀθλίους Ἰσπανοὺς τρεφόμενους με πορτογάλια μόνον.» Γάλλος συγγραφεὺς, ἀφηγούμενος τὸ ἀνεκδοτόν τοῦτο, θεωρεῖ αὐτὸ τραγὴν ἀπόδειξιν τῆς εὐτελείας τῶν αἰσθημάτων τῶν Ἀγγλοσαξῶνων, μὴ δυναμένων νὰ εἰσακούσωσιν εὐγενοὺς τινος ἐπικλήσεως, καταγελαῖ δὲ τοῦ Ἄγγλου στρατηγοῦ ὡς ἀποταθέντος οὐχὶ πρὸς τὴν καρδίαν, ἀλλὰ τὸν στομάχον τῶν στρατιωτῶν του. Τοῦτο, παρατηρεῖ ὁ λόρδος Οὐλοσελέη μαρτυρεῖ ἀγνοίαν τοῦ διακριτικῶ στοιχείου τοῦ χαρακτήρος τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, — ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν ἡμετέραν ἰσχύν—τῆς ἐσχάτης ἡμῶν περιφρονήσεως τουτέστι πρὸς πᾶν ὅ,τι ὀνηεῖον. Ὁ Ἄγγλος στρατηγός κατὰ βάθος ἦτο ἀνὴρ εὐφύεστατος, γνωρίζων νὰ ἐπωφεληθῆται τῶν ἐλαττωμάτων καὶ τῶν προλήψεων τῶν στρατιωτῶν του.

K.

Ἡ ΜΥΩΠΙΑ ΕΝ ΤΟΙΣ ΣΧΟΛΕΙΟΙΣ

Παρατηρήθη ἐπ' ἐσχάτων φοβερὰ ἐπίτασις τῆς μυωπίας ἐν τοῖς Γερμανικοῖς σχολείοις. Περὶ ταύτης καὶ τῶν αἰτίων ἐξ ὧν προέρχεται τὸ κακὸν ἀναγινώσκωμεν τὰ ἐπόμενα εἰς τὴν ἀ' Ἐπιστημονικὴν Ἐπιθεώρησιν.

Εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις τῶν ἐν Γερμανίᾳ ἀγροτικῶν σχολείων ὁ ἀριθμὸς τῶν μυώπων παιδῶν οὐδέποτε ὑπερβαίνει τὴν ἀναλογίαν 1 ἐπὶ τοῖς 100. Εἰς τὰς αὐτὰς τάξεις τῶν ἐν ταῖς πόλεσι σχολείων ἡ ἀναλογία ἀνέρχεται εἰς 2 μέχρι 3 ἐπὶ τοῖς 100. Εἰς τὴν ἕκτην τάξιν οὐδέποτε ἡ ἀναλογία εἶνε κατωτέρα τῶν 4 ἐπὶ τοῖς 100· τέλος εἰς τὰς ἀνωτάτας τάξεις ἀνέρχεται εἰς τὸν καταπληκτικὸν ἀριθμὸν 50 ἐπὶ τοῖς 100, ὃν ἐνίοτε καὶ ὑπερβαίνει. Ἡ γενομένη ἐξέτασις τῆς δράσεως ἐπὶ ἐκατοντακισχιλίων μαθητῶν ἀμφοτέρων τῶν φύλων ἀπέδειξεν ὅτι οὐ μόνον ἡ ἀναλογία τῶν μυώπων αὐξάνει κατὰ τὴν ἀνοῦσαν σειράν τῶν τάξεων, ἀλλὰ καὶ ὁ βαθμὸς αὐτὸς τῆς μυωπίας καθίσταται ἐν τάχει μεγαλιότερος.

Παρά τοις φοιτηταῖς τῶν πανεπιστημιακῶν σχολῶν ἡ ἀναλογία τῶν μυώπων δύναται ἄνευ ὑπερβολῆς νὰ ὀρίσθῃ εἰς τὰ δύο τρίτα τοῦ ὀλικοῦ ἀριθμοῦ.

Ἡ ἀσθένεια τῆς ὄρασεως ἡ παρατηρουμένη παρά τε τοῖς μαθηταῖς καὶ φοιτηταῖς προέρχεται ἐκ πολλῶν αἰτίων, ἅτινα θ' ἀπαριθμήσωμεν καὶ ἅτινα θὰ ἦτο δυνατόν νὰ λειψώσιν ἢ κἂν νὰ μετριασθῶσιν.

Το ζήτημα τοῦ φωτισμοῦ ἐνέχεται κυριώτατα. Τὴν ἡμέραν τὸ ἡλιακὸν φῶς εἰσέρχεται διὰ παραθύρων ἀνεπαρκῶν διαστάσεων, ἀκολουθεῖ δ' ἐκτός τούτου διεύθυνσιν ἐλαττωματικὴν. Αἱ ἐλλείψεις τοῦ χώρου, συγχάκεις δὲ καὶ ἡ ἀδιαφορία τοῦ διδασκάλου συντελοῦσιν εἰς τὴν παραμείλησιν τοῦ σοβαροῦ τούτου ζητήματος.

Τὴν ἑσπέραν ὁ μαθητὴς εἶνε ἠναγκασμένος νὰ γράψῃ τὰ θέματά του, ἅτινα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰσὶν ὑπερβολικῶς μακρά, ὑπὸ τὴν λάμπην τεχνητοῦ φωτός, λυχνίας, κηρίου, ἢ φωταερίου, ἢ πολὺ ἀσθενοῦς ἢ πολὺ θερμοῦ.

Οἱ τυπογραφικοὶ χαρκατῆρες, δι' ὧν ἐκτυπῶνται τὰ ἐν τοῖς σχολείοις βιβλία, εἰσὶ πολὺ μικροί, ἢ δὲ γραφὴ πολὺ λεπτή. Ἀφίνουσι τὰ παιδία καὶ τοὺς νέους θραδύτερον νὰ τηρῶσι θέσιν κεκλιμένην, μὲ τὸ βιβλίον ἢ τὸ τετράδιον εἰς ἀπόστασιν 10 ὑπερκατομῶν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν, ἐνῶ ἡ ἀρμόζουσα ἀπόστασις εἶνε 30 ὑπερκατομῶν. Οἱ ὀφθαλμοὶ συνειθίζουσιν τοιοῦτοτρόπως εἰς τὴν ἐγγύθειν ὄρασιν καὶ δὲν ἐξασκοῦνται εἰς τὴν ἐξ ἀποστάσεως. Ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὅπως καὶ διὰ τὰ ἄλλα ὄργανα ἀπαιτεῖται ἀσκῆσις συνεχῆς, διότι ἄλλως ἐπέρχεται βλάβη. Οἱ μυῶνες τῆς συναρμογῆς διαρκῶς τεταμένοι ἐνεκὰ τῆς ἐκ τοῦ σύνεγγυς ὄρασεως καθίστανται ἐπὶ τέλους ἀνίκανοι εἰς τὴν μεταβολὴν τοῦ ὀφθαλμοῦ τὴν κατ'ἀλλήλον διὰ τὴν ὄρασιν μακρυνῶν ἀντικειμένων. Κατὰ συνέπειαν ἐπέρχεται σειρά ἀλλοιώσεων τῶν διαφόρων ὀργάνων τοῦ βολβοῦ τοῦ ὀφθαλμοῦ.

Ἡ δὲ κυρτὴ θέσις τοῦ σώματος ἐπιδρᾷ ἐφ' ὀλοκλήρου τοῦ ὀργανισμοῦ ἐπιφέρει στάσιν τοῦ αἵματος εἰς τὸ φλεβικὸν σύστημα τῆς κεφαλῆς, συμφορῆσις παθητικῆς καὶ κατόπιν ἐπιμόνους ἡμικρανίας, ὧν ἀγνοεῖται ἡ πρώτη ἀφορμὴ, πρὸς δὲ παρέκκλισιν τῶν ὤμων, χαλάρωσιν ἐν τῇ ἀναπτύξει τῶν μυῶνων τοῦ στήθους καὶ τῶν ὀστέων τοῦ θώρακος, ὅπουθεν κατ' ἀνάγκην ἐπέρχονται ὀλέθριαι συνέπειαι εἰς τὸν πνεύμονα καὶ τὸν σχηματισμὸν τοῦ αἵματος.

Καὶ αὐτὸ ἐπίσης τὸ κεντρικὸν νευρικὸν σύστημα ὑφίσταται βρεῖαν τὴν βλάβην τὴν προερχομένην ἐκ τῶν ἐλλείψεων τοῦ σχολικοῦ προγράμματος ἢ ὑπερβολικῆς πνευματικῆς ἀσχολίας ἄνευ ἐπαρκῶς σωματικῆς ἀναπύσεως φοβεράς ἔχει συνέπειας ἐπὶ τῶν διανοητικῶν

δυνάμεων, καὶ οὐκ ὀλίγον ἴσως ἐπιδρᾷ εἰς τὴν παρατηρουμένην συνεχῆ αὔξησιν τῶν νευρικῶν νοσημάτων.

Η ΞΕΝΟΥΛΑ

K... B...

11

Ἀπὸ λουλουδι ταπεινῶ,
Ποῦ μόνον μὲν ἀυγὴν ἀνθίζει,
Μοσχολοῦ, μοσχομυρίζει
Ἀπ' ἄκρη 'ς ἄκρη τὸ βουνό.

Τάστ' ἐρι, ποῦ 'ς τὸν οὐρανὸ
Ἀχιθεὶς ἀργυραῖς σκορπίζει,
Τὸν κόσμον ὅλον τὸν φωτίζει
Τὸν μαῦρο καὶ τὸν σκοτεινόν.

Κι' ἀγάπη τρυφερή, ποῦ μένει
Ἐν καιρῷ μόνον κλεισμένη
Μεσ' 'ς τὴν δική μου τὴν καρδιά,

Ὅμοια τὴ χάρι ἔχει κ' ἐκαίνη
Καὶ 'ς ὅλη τὴ ζωὴ μου δίνει
Ἀγάπης φῶς καὶ μυρωδιά.

12

Πόσαι φοραῖς, ξανθὴ μου, πόσαι φοραῖς ὡς τώρα,
Ἐν τῇ κρύα κ' ὠρτισμένη τοῦ χωρισμοῦ μας ὦρα,
Δὲν ἔλαξα, δὲν εἶπα: ναὺρίσκουνταν 'ς τὰ λήθηα
Μιὰ μάγισσα, μιὰ Στριγγα καθὼς 'ς τὰ παραμύθια,
Τὸ μαγικὸ ραβδί της ἀπάνω μας ν' ἀπλώσῃ
Κι' ἀτέλειωτο κ' αἰώνιο τὸν ὕπνο νὰ μᾶς δώσῃ!...
Νὰ λείψῃ μιὰ γιὰ πάντα κάθε χαρὰ καὶ θλίψη
Κι' αὐτὸς ὁ μαῦρος πόνος τοῦ χωρισμοῦ νὰ λείψῃ,
Καὶ μόνον ἡ ἀγάπη, ἀθάνατη πλασμένη,
Ἀθάνατ' ὄνειρό μας 'ς τὸν ὕπνο μας νὰ μένη.

13

Ἐν τῆς λίμνης τὰργυρᾶ νερά
Καθρέφτιζε τὴν ἐμορφιά της
Κ' ἐκύτταζεν ὅλη χαρὰ
Ἐν τῆς ζωγραφιάς της.

— Ἡ ὄψη σου ἡ ἀγαπημένη
Ἐστὶ πιστὰ ζωγραφιστὴ
Ἐν τῆς βάθῃ τῆς καρδιᾶς μου μένει
Κι' οὔτε ποτὲ θὲ νὰ σβυστῇ!..

Μὲ μιᾶς ἐγάθῃ ἢ χαρὰ,
Συνέρισεν ἡ ἐμορφιά της,
Σκύρτει, ταραξεί τα νερά
Κ' ἐσβύστηκεν ἡ ζωγραφιά της.

«— Ἡ ὄψη μου ἡ ἀγαπημένη
Ἐστὶν καιρὸ ζωγραφιστὴ
Ἐν τῆς βάθῃ τῆς καρδιᾶς σου μένει
Κι' ἔτσι μιὰ μέρα θὰ σβυστῇ!..»

14

Ὅταν τυχὸν χυλάσῃ ἀπ' ἄγριον ἀέρα
Μικρὴ κ' ἀγαπημένη χελιδονῶν φωλιά,
Μὲ πόνον, μὲ λαχτάρα γυρνῶνε νύχτα μέρα
Ἐν τὸν ἔρημο τὸν τόπο τὰ δύστυχα πουλιά.

Παρόμοια οἱ λογισμοὶ μου ἀπ' τὴν καρδιὰ σταλμένοι
Γυρνῶν καὶ φτερουγίζουσι μ' ἀκούραστα φτερά
Ἐν τὸν ἔρημο τὸν τόπο ποῦ βρίσκεται θηκμὴν
Ἡ κάθε μου εὐτυχία κ' ἡ κάθε μου χαρὰ.

Ἐν Δελφία.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ.

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Ἡ ἀγνεία εἶνε κόσμημα βαρύτιμον κεκλεισμένον ἐν εὐθραύστῳ θήκῃ.

Ἀξίαν ἔχει ἡ ἀρετὴ ὅταν, ὑπαρχούσης πάσης
εὐκαιρίας ὅπως ἀμαρτήσῃ τ' ε, ἔσχε τὴν δύναμιν
νὰ μείνῃ ἐνάρετος.

Ὁ ἀνὴρ ζητεῖ τὴν ἀγάπην τῆς γυναικὸς ἣτις
ἀρέσκει εἰς αὐτὸν — ἡ γυνὴ τοῦ ἀνδρὸς ὅστις
ἀρέσκει εἰς τὰς ἄλλας γυναῖκας.

Αἱ γυναικεῖαι καρδιαὶ ὁμοιάζουσι πρὸς τὰς
πυξίδας ἐκεῖνας, ἃς πωλοῦσιν κί ἄθυρματοπῶλαι.
Εὐθύς ὡς ἀποπειραθῆ τις νὰ τὰς ἀνοίξῃ, ἀναπη-
δῶσιν αἴφνης ἐξ αὐτῶν μικροὶ διάβολοι παντός
εἶδους.

Τοῦ ἀνδρὸς ἡ καλλονὴ ἔγκειται εἰς τὸ πνεῦμά
του. Τῆς γυναικὸς τὸ πνεῦμα ἔγκειται εἰς τὴν
καλλονὴν τῆς.

Ὁ ἱστορικὸς εἶνε προφήτης ἔχων τὸ πρόσω-
πον ἐστραμμένον πρὸς τὸ παρελθόν! Ὁ προφή-
της εἶνε ἱστορικὸς βλέπων πρὸς τὸ μέλλον.

Ὁ φιλάργυρος ζῆ πτωχὸς διὰ νὰ ἀποθάνῃ
πλούσιος.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Οἱ Γάλλοι φιλοτιμοῦνται νὰ καταστήσωσι τὴν πα-
ρασκευαζομένην παγκόσμιον ἔκθεσιν τοῦ 1889 ὅσον
ἐνεστὶ μεγαλοπρεπεστέραν καὶ μᾶλλον ἐνδιαφέρουσαν,
μάλιστα δὲ πλεῖστον μεριμνῶσιν ἵνα ἡ ἰδία αὐτῶν
χώρα ἐπιδειχθῇ εἰς τὴν Ἐκθεσιν ἐν ὅλη αὐτῆς τῇ
δυναμεί τῆ βιομηχανικῆ καὶ ἐκπολιτιστικῆ. Πρὸς
τοὺς ἄλλους θέλουσι μετᾶσθαι τῆς ἐκθέσεως καὶ αἱ
ἀποικίαι αὐτῶν εὐρύτατα, ἐθέτουσαι οὐ μόνον τὰ

πρῶτα αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς τοὺς κατοίκους.
Ὁρίσθησαν ἤδη ἀπὸ τοῦδε ἰδιαιτέρως διαμερίσματα δι'
ἐκάστην τῶν ἀποικιῶν. Τὸ Τογκίνον θὰ ἔχῃ ἐπιφά-
νειαν 7,130 μέτρων, θέλει δὲ περιλαβεῖ πολυπλη-
θῆ καὶ περίεργα προϊόντα τοῦ τόπου καὶ πρὸς τοῦ-
τοις ἐν τῷ μέσῳ τοῦ τμήματος ἰδρυμένον ὀλόκληρον
ἀνεκμητικὸν χωρίον ἔχον ἔκτασιν 1,600 μέτρων καὶ
περιλαμβάνον 89 ἰθαγενεῖς κατοίκους, ἐξ ὧν οἱ ἡ-
μίσεις θὰ ἀνήκωσιν εἰς τὸν ἐπιτόπιον στρατὸν, ἐν κα-
ταρτίζουσι καὶ ἐκπαιδεύουσιν οἱ Γάλλοι. Τὸ χωρίον
θὰ εἶνε ἀπαράλλακτον πρὸς τὰ ἐν Τογκίνῳ, θὰ κατα-
σκευασθῇ δὲ ὑπὸ ἀρχιτέκτονος ἐκεῖθεν ἐρχομένου καὶ
διὰ ὀλικῶν ἀποστελλομένων ἐπίσης ἐκ Τογκίνου.

Πληρέστατα ὡσαύτως θὰ ἀντιπροσωπευθῇ ἐκ τῆς
ἐκθέσεως καὶ ἄλλη γαλλικὴ ἀποικία, ἡ Νέα Καληδο-
νία, ἡ χρησιμεύουσα ὡς τόπος ἐξορίας καὶ καθέρσεως
διὰ τοὺς βαρυσκοίνους καταδικούς τῆς μητροπόλεως.
Μικρὸν χωρίον ὡς τὰ τῶν ἰθαγενῶν τῆς ἀποικίας ταύτης
θέλει οἰκοδομηθῆ ἐν τῷ τμήματι, κατοικοῦμενον ὑπὸ
δέκα ἰθαγενῶν, οἵτινες θὰ ἐκλεχθῶσιν ἐκ τῶν μᾶλλον
ἡμερωμένων καὶ ἐκ τῶν μᾶλλον ἀγρίων, ὀλόκληροι
οἰκογένειαι μετὰ γυναικῶν καὶ παιδίων, ὥστε ὁ κόσμος
νὰ λάβῃ ἀκριθεῖς ἰδέαν τῆς καληδονικῆς οἰκογενείας. Ἐν
τῷ κέντρῳ τοῦ χωρίου θὰ στηθῇ ἡ καλύθη τοῦ ἀρχηγοῦ
καὶ παραπλευρῶς αὐτῆς αἱ τῶν ἄλλων ἰθαγενῶν οὐ-
τοι δὲ θέλουσι φέρει μεθ' ἑαυτῶν καὶ ξύλα καὶ φλοιὸν
τοῦ δένδρου niaouli δι' ὧν θέλουσι κατασκευάσει ἄλ-
λας ἀπλουστεράς κατοικίας, οἷας συνειθίζουσιν ἐν τῇ
πατρίδι αὐτῶν.

Περίεργα ἔθιμα συνοδεύουσιν τὴν καθέλκυσιν τῶν
πλοίων ἐν Σικιάθῳ, ὡς ἀναγινώσκωμεν ἐν τινι ἀντα-
ποκρίσει τῆς «Νέας Ἐφημερίδος» ἐκ τῆς νήσου ἐκεῖ-
νης: Ἐν πρώτοις οἱ ἱερεῖς ψάλλουσιν ἀγισμὸν, εὐ-
θύς δ' ἀμέσως ἀφαιροῦνται τὰ ὑποστηρίγματα καὶ ὁ
ναυπηγὸς διὰ τῆς σκεπαρίας τοῦ χαράσσει σταυρὸν
ἐπὶ τῆς πρύμνης παρὰ τὴν τρύπα, ἐν κύβω καὶ τὸ
σημεῖον τοῦ σταυροῦ ποιήσας ἀσπάζεται ὁ πλοίαρχος
καὶ ὁ ἀρχιναυπηγὸς, λαμβάνων παρὰ τοῦ πλοίαρχου
δῶρον μανδύλιον ἐκ μεταξῆς μὲ χρυσᾶ νομίσματα
δεδεμένα, διὰ τῆς ἰδίας δὲ σκεπαρίας καταφέρει τὸ
πρῶτον κύπημα ἐπὶ τῆς πρύμνης δίδων τὸ σημεῖον
τῆς καθέλκυσσεως, ἐνῶ ταυτοχρόνως ἡ ἀδελφὴ τοῦ
πλοίαρχου περιέρχεται ραίνουσα τὸ ὑπερήφανον σκά-
φος μὲ ὀρύζιον καὶ κοφέτα. «— Ἄγε γιάσα, γιὰ λέσα»
φωνεῖ ὁ διευθύνων τὴν καθέλκυσιν, καὶ ὅλοι οἱ ναυ-
τικοί, τὰ λαμπρὰ παλληκάρια, «γιάσα» ὅλοι δι' ἐνὸς
στόματος ἀπαντῶντες, ἔλκουσι μετὰ δυνάμει τὸς
ἐκατέρωθεν τοῦ πλοίου διήκοντας ἀπὸ τῆς πρύμνης
ἰσχυροὺς κἄψω, ὑποβοηθοῦσιν οἱ κριοὶ καὶ τὸ πλοῖον
βραδέως καὶ μετὰ τριγμοῦ, ὡς νόμῃ καμματοῦ, κα-
τέρχεται ἐπὶ τῆς ἐσχάρας καὶ ρίπτεται εἰς τὴν ὑγρὰν
ἀγκάλην τῆς Ἀμφιτρίτης. Χαρα ζωγραφίζει τὰς
ὄψεις παντῶν, ἐπακολουθεῖσι δὲ τραταρισματα καὶ
ἀνταλλαγή θερμῶν εὐχῶν. Ἄλλοτε ἦν συνήθεια ὅπι-
σθεν τοῦ πλοίου νὰ ρίπτεται εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ὁ
πλοίαρχος διὰ τὸ καλορριζικόν.

Ἡ Βοημία ἔχει ὡς γνωστὸν ἄπειρα κρηνηστάσια.
κατὰ τὸ ἔτος 1887, ἐφρονέυσαν ἐν αὐτῇ 2189 ἑκα-
φοί, 11759 δορκάδες, 749 ἄγριοι σῦς, 512,423

λαγωί, 25, 797 λαγιδεῖς ἤτοι κόνικλοι, 1010 τέτραγες, 3872 ἄγριαι ὄρνιθες, 528 ἀτταγῆνες, 46, 018 φασιανοί, 499,935 πέρδικες, 15343 ὄρτυγες, 4023 σκολόπακες, 405 ἄγριαι χήνες καὶ 13, 856 ἄγριαι νῆσσαι. Προσέτι ἐφρονεύθησαν 3060 ἀλώπεκες, 2738 γαλαῖ, 8696 ἰκτίδες, 332 ἐνυδρίδες, 231 τρέχοι, 59 βύαι καὶ 46,739 διάφορα σαρκοφάγα πτηνά. Ὁ τόπος ὠφελεῖται ὑπὲρ τὸ ἐν ἑκατομμύριον φλωρινίων κατ' ἔτος ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν θηρευμάτων.

Κατὰ τοὺς ἐσχάτως δημοσιευθέντας ἀπογραφικοὺς πίνακας, ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἰταλίας συνίστατο περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος ἔτους εἰς 30,260,065, ἐν ᾧ κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1871, τὸ σύνολον τῶν κατοίκων τοῦ ἰταλικοῦ βασιλείου συνεποσοῦτο εἰς 26,801,161, ὃ ἐστὶν ἐντὸς 16 ἐνιαυτῶν ὁ ἰταλικὸς πληθυσμὸς ἠξήθη κατὰ 3 1/2 ἑκατομμύρια.

Ὅτι μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας ἡ πόλις τοῦ Βερολίνου προσεκτίσθητο μεγίστην αὔξησιν καὶ προκοπὴν σύμμετρον πρὸς τὴν αὔξησιν καὶ δύναμιν τῆς Γερμανίας εἶνε ἀναμφισβήτητον καὶ τοῖς πᾶσι φανερόν· ὀλίγοι ὅμως γινώσκουσιν ὅποσον τεράστιος καὶ καταπληκτικὴ ὑπῆρξε κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς πρωσικῆς πρωτεύουσος ἡ ἀνάπτυξις. Τὸ Βερολίνον (λέγει ὁ καθηγητὴς Παλδσκη) εἶνε ταυτὸν πρότυπον ὑγιούς, εὐκόσμου, πλουσίας, περικαλλοῦς, ἐπαγωγῆς καὶ καθαρίου μεγαλοπόλεως. Πρὸ ὀλίγων ἔτι ἐτῶν ἡ Βιέννα ἦτο, λόγῳ πληθυσμοῦ, ὑπερτέρα τοῦ Βερολίνου, σήμερον ἀπ' ἐναντίας ὑπερτερεῖ τῆς Βιέννης κατὰ ἑκατοντάδας χιλιάδων ἐν ἐκείνῃ μὲν ὁ πληθυσμὸς αὐξάνεται ἐτησίως κατὰ δεκακισχιλίους, ἐν τούτῳ δὲ κατὰ πεντηκοντακισχιλίους· ἐν τέλει τοῦ 1886 ἔτους τὸ Βερολίνον, ἄνευ τῶν προαστείων, εἶχε πληθυσμὸν 1,363,000, ἐν ᾧ ἡ Βιέννα κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἤκειτο, ἐξαίρεσαι τῶν προαστείων, ὑπὸ 764,000. Πρὸ τριάκοντα ἐνιαυτῶν, ἐπὶ τοῦ αὐστρογαλλικοῦ πολέμου τοῦ 1859, τὸ μὲν Βερολίνον εἶχεν ὀλιγωτέρους, ἡ δὲ Βιέννα πλείονας τῶν 500,000 κατοίκων. Αὐμβανομένου ὡς μέτρου τῆς κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐπιδόσεως τοῦ Βερολίνου, ὁ πληθυσμὸς τῆς γερμανικῆς μητροπόλεως θὰ εἶνε κατὰ τὸ 1891 διπλάσιος τοῦ τῆς Βιέννης.

Τοιαύτη τις αὔξησις εἶνε ἀπαραδειγμάτιστος ἐν τῇ ἱστορίᾳ πασῶν τῶν ἐπὶ γῆς πόλεων· ἡ ἱστορία οὐδὲν ἀναφέρει παράδειγμα μεγαλοπόλεως, ἥς ὁ πληθυσμὸς ἐδιπλασιάσθη ἐντὸς χρονικοῦ διαλείμματος ἐλάσσονος τῶν εἰκοσίων ἐτῶν. Οὔτε οἱ Παρίσιοι, οὔτε τὸ Λονδίνον, οὔτε ἡ Νέα Ὑόρκη, οὔδ' αὐτὸ τὸ Κιχάγον καὶ ὁ Ἅγιος Φραγκίσκος δύνανται νὰ ἀντιμετρηθῶσι πρὸς τὴν μητροπόλιν τῆς Γερμανίας, ἥτις εἶνε ἡ ταχυτέρον πάσης ἄλλης μεγαλοπόλεως προκόπτουσα. Οἱ Παρίσιοι δεινῶς παλινδρομοῦσιν ὡς πρὸς τοῦ πληθυσμοῦ τὴν αὔξησιν· ἐντὸς πέντε ἐνιαυτῶν (ἀπὸ τοῦ 1881—1886), ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων ἠξήθη ἀπὸ 2,269,000 εἰς 2,344,000, ἠξήθη δηλαδὴ μόνον κατὰ 75,000. Ἀλλὰ τοιαύτη τις αὔξησις εἶνε αὐτόχρημα στασιμότης καὶ ἀναστροφή εἰς τὰ ὀπίσω· μετὰ 20 ἐνιαυτῶν πάροδον, τὸ

Βερολίνον θὰ ὑπερφαλαγγίση τῆς γαλλικῆς πρωτεύουσος, θὰ ἀποθῆ δὲ, ἀρχομένης τῆς εἰκοστῆς ἑκατονταετηρίδος, ἢ μετὰ τὸ ἀπέραντον Λονδίνον μεγίστη τῶν μεγαλοπόλεων.

Ἐν Λονδίῳ συνέστη Ἐταιρεία ἐκ κυριῶν, σκοπὸν ἔχουσα νὰ προσέρχεται ἐπίκουρος κατ' οἶκον εἰς ἀνδρας ἀγάμους ἀσθενούντας.

Δὲν ὑπάρχει προϊόν τὸ ὅποσον νὰ ἀφίνη ἀνόθευτον ἢ αἰσχροκέρδεια καὶ ἀσυνειδησία βιομηχάνων τιῶν. Εἰς τῶν συντακτῶν τῆς «Διεθνοῦς Ἐπιθεωρήσεως τῆς ἱατρικῆς» ἀναφέρει τὰ ἐπόμενα περὶ τῆς νοθεύσεως τοῦ ἐλαίου τῆς μουρούνης. Ὁ ἐργολάβος, λέγει, ὅστις ἀναλαμβάνει νὰ ἀποκομίση ἐκ τῶν ἀγρῶν τῶν Πηρισίων τὰς ἀκαθαρσίας αὐτῶν, ἔχει λίαν κερδοφόρον ἐργασίαν, ὅταν ἡ ὑγειονομικὴ ὑπηρεσία τῆς πόλεως διατάσῃ τὴν καταστροφήν καὶ ἐξαφάνισιν ἰχθύων σεσηπότων, ὄστρεϊδίων ὀζόντων κτλ. Ὁ ἐργολάβος ὄχι μόνον πληρόνεται διὰ νὰ ἀποκομίση τὰ βλαβερά ταῦτα ἐσώδιμα, ἀλλὰ καὶ πωλεῖ αὐτὰ κατόπι ἀντὶ ἀξιολόγου τιμήματος εἰς δύο βιομηχανικὰ καταστήματα, εὐρισκόμενα εἰς τὰ περίεξ τῶν Πηρισίων. Ταῦτα δὲ κατασκευάζουσιν ἐκ τῶν σαπρῶν ἐκείνων ἰχθύων ἔλαιον μουρούνης διὰ τοὺς ἀσθενεῖς. Καὶ τὸ προϊόν τοῦτο καταναλίσκεται εἰς ποσὰ μέγιστα ἐν Γαλλίᾳ. Τοῦτο δὲ μαρτυρεῖται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι, ἐνῷ μόνον αἱ βόρειαι τῆς Εὐρώπης χῶραι, Σουηδία, Νορβηγία καὶ Δανία παράγουσι τὸ γνήσιον ἔλαιον τῆς μουρούνης, ἐν τούτοις ἐλαχίστη ἐξαγωγή ἐξ αὐτῶν εἰς Γαλλίαν γίνεται.

Ἀλλὰ δὲν εἶνε μόνη αὕτη ἡ νόθευσις, εἰς ἣν ὑπόκειται τὸ προϊόν τοῦτο. Ἦδη γίνεται λόγος περὶ νοθεύσεως αὐτοῦ διὰ πετρελαίου. Εἰς ποῖον κίνδυνον εὐρίσκονται ἐκτεθειμένοι οἱ ζητούντες ὠφέλειαν ἐκ τῆς χρήσεως τοῦ φαρμάκου τούτου, ἕκαστος ἐννοεῖ εὐκόλως ἐκ τῶν εἰρημένων.

Ἐν ἐμπορικῷ γραφεῖῳ :

— Κύριέ μου, καὶ ἐγὼ ἐχρημάτισα ὑπάλληλος, ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἐπήγα μὲ τὸ τσιγάρο ἔς τὸ χερί ἔσθον προϊστάμενός μου.

Ἐπάλληλος. — Τότε χωρὶς ἄλλο ὁ προϊστάμενός σας θὰ ἦτο πολὺ λεπτὸς ἄνθρωπος.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

Ὅταν ἡ ἀνοθεύσις σας μαρνανθῆ, δύνασθε νὰ τὴν ζωογονήσῃτε ἐμβάλλοντες εἰς ὕδωρ βράζον κατὰ τὰ δύο τρίτα τὰ στελέχη τῶν ἀνοθεύων. Εὐθὺς ἀμέσως ἀποκόπτετε τὸ μέρος τῶν στελεχῶν, τὸ ὅποιον ἐβράχη ἐντὸς τοῦ βράζοντος ὕδατος, καὶ θέτετε τὴν ἀνοθεύσασιν ἐντὸς ἀγγείου πλήρους ὕδατος ψυχροῦ. Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον διατηρεῖτε τὰ ἄνθη ἐπὶ τινὰς ἀκόμη ἡμέρας.